

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Územní polarita socioekonomické diferenciace Rumunska

Vypracoval: Bc. Radek Vácha

Vedoucí práce: RNDr. et PhDr. Aleš Nováček, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích .....

.....

Podpis

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu mé bakalářské práce RNDr. et PhDr. Aleši Nováčkovi, Ph.D. za jeho odborné vedení, cenné rady, podněty, připomínky a velmi přívětivý přístup po celou dobu vzniku bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat své rodině za jejich podporu během celého mého studia.

ANOTACE

VÁCHA, R. (2017): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Rumunska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 69 s.

Tato bakalářská práce se zabývá územní polaritou socioekonomické diferenciacie Rumunska. Hlavním cílem práce je sledování této problematiky v prostorové analýze za pomoci vybraných statistických ukazatelů, které jsou rozděleny podle zaměření do tří kategorií (ekonomické, sociální a ostatní) pro komplexní pohled na diferenciaci Rumunska. Finální výsledky vyvozují hlavní determinanty územní diference a dále ukazují míru územní polaritu.

Klíčová slova: územní polarita, socioekonomická diferenciacie, regionální disparity, Rumunsko

ABSTRACT

VÁCHA, R. (2017): Territorial polarity socio-economic differentiation in Romania. Bachelor thesis. University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Education, Department of Geography. p. 69

The bachelor thesis deals with the territorial polarization of socio-economic differentiation of Romania. The main concept of this work is followed on the base in spatial analysis of selected chosen indicators which are divided into free groups (economic, social and the others) for comprehensive look at differential in Romania. Final results deduce the main determinants of territorial difference and at the same time show the degree of spatial polarity.

Keywords: spatial polarity, socioeconomic differentiation, regional disparity, Romania

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Teoretická východiska práce	9
2.1 Diskuze s literaturou	9
2.2 Teoretické přístupy	11
3. Metodika práce	13
3.1 Vymezení regionů a výběr ukazatelů	13
3.2 Zpracování dat a analýza faktorů	17
4. Historicko-geografický kontext sledované problematiky	20
4.1 Socioekonomická diferenciacce a její západo - východní gradient v Evropě	20
4.2 Rumunsko v historickém kontextu	22
5. Analýza socioekonomické diferenciacce regionů Rumunska a detekce prvků územní polariry	27
5.1 Ekonomické ukazatele	27
5.2 Sociální ukazatele	34
5.3 Ostatní ukazatele	40
5.4 Analýza faktorů	43
6. Syntéza územní polariry Rumunska.....	54
6.1 Hlavní determinanty územní polariry Rumunska.....	54
6.2 Kategorizace indikátorů dle míry polariry	58
7. Závěr	61
8. Seznam použité literatury a internetových pramenů.....	63
9. Seznam příloh	67
10. Přílohy	69

1. Úvod

Současné Rumunsko je stát, který se rozkládá převážně na Balkánském poloostrově v jihovýchodní Evropě. Dnes se Rumunsko skládá z pěti historických zemí (Banát, Sedmihradsko, Valašsko, Moldavsko a Dobruža), jež do druhé světové války měly odlišný vývoj. Při vzniku nynější hranice Rumunska byly odebrány oblasti, které dostala vítězná mocnost Sovětský Svaz. Jednalo se o Besarábii (dnešní Moldavsko) a část Bukoviny (součást dnešní Ukrajiny). Spojením již zmíněných historických zemí do jednoho státu Rumunů, které měly po celá staletí velmi odlišný vývoj, se vynořily zjevné rozdíly v hospodářské a společenské vyspělosti. Rumunsko bylo po dlouhá léta během středověku a novověku válečným prostorem mezi Balkánem ovládaným Turky a křesťanskou Evropou, což se do jisté míry promítá také dnes, zejména ve vyspělosti a postavení státu. Současné Rumunsko se stále považuje za jednu z periférií Evropy a po socioekonomické stránce je řazeno stále k zaostalejšímu východu Evropy (Nováček, 2012). Přesto se Rumunsko po pádu komunistického režimu snaží přiblížit vyspělosti západu respektive střední Evropě.

Hlavním cílem této bakalářské práce je sledování územní polarizace socioekonomické diferenciaci Rumunska za pomoci prostorové analýzy vybraných ukazatelů. Pro územní analýzu se použily vybrané indikátory, které jsou rozděleny podle zaměření na 3 skupiny (sociální, ekonomické a ostatní). Ukazatele jsou podrobněji popsány v dalších kapitolách a byly vybrány po vzoru podobně zaměřených prací vzniklých na katedře geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Jedná se o práce Krejcarová (2016), Kebza (2015), Holakovský (2014), Pessr (2015) nebo Ležáková (2014) za účelem kompatibility. V analýze se pracuje s administrativními jednotkami NUTS 3 (župy). Na základě analýzy se stanovil další cíl práce, který se snaží najít nejrůznější determinanty územních rozdílů. Posledním důležitým bodem je vyvození územní polarizace Rumunska, která se definuje nejprve pro územní celky župy tzv. NUTS 3 a následně jsou generalizovány výsledky územní polarizace pro úroveň regionů soudržnosti NUTS 2.

Na základě vymezení cílů práce lze stanovit tyto hypotézy:

- 1) Rozdílný historický vývoj v evropském prostoru zapříčinil vznik dvou odlišných oblastí tzv. „Západu“ a „Východu“ (Rupnik, 1992). Rumunsko svou polohou a charakterem spíše patří k zemím „Východu“. Vzhledem k blízkosti střední

Evropy lze očekávat prostorovou západovýchodní diferenciaci, zejména kvůli rozdílné historii Sedmihradska oproti ostatním regionům.

- 2) Hlavní město Bukurešť je přirozeným centrem dnešního Rumunska. Lze předpokládat dominanci hlavního města převážně v ekonomických ukazatelích, podobně jako je tento trend nadprůměrných výsledků pozorovatelný u regionů hlavních měst v zemích střední Evropy (Nováček, 2014).
- 3) V centrální části Rumunska se rozkládá široký pás Jižních Karpat, který byl v historii fyzicko-geografickou bariérou, jež silně ovlivňovala vývoj v tomto prostoru. Tato skutečnost může mít vliv na regionální rozdíly a některé hodnoty horských žup mohou být silně determinovány především ekonomickými indikátory a hustotou silniční sítě.
- 4) Vyšší procento vysokoškolsky vzdělaných osob bude koncentrováno ve velkých městech, kde je soustředěn průmysl s vyšší přidanou hodnotou a dále pracovní příležitosti v terciéru a kvartéru. V těchto regionech se dají očekávat také vyšší průměrné mzdy.

Celá bakalářská práce je rozdělena přehledně do několika kapitol. V úvodu práce jsou stanoveny cíle a hypotézy. Další kapitola zahrnuje teoretická východiska práce, která slouží k zařazení práce do literatury, zabývající se danou problematikou a dále jsou zde rozpracovány pohledy různých autorů na dualitu Evropy a vnitřní diferenciaci území.

Metodická část umožňuje vysvětlení výběru územních jednotek Rumunska, se kterými bylo pracováno. Dále pak výčet použitých indikátorů a metod, které byly použity k analýze. Další část se zabývá historickým kontextem Rumunska, který vedl k případné diferenciaci území. Součástí této kapitoly je také dnešní postavení země v rámci Evropy z hlediska různých pohledů a indikátorů.

Nejdůležitější kapitolou práce je analýza územní diferenciaci za pomoci vybraných ukazatelů, která přináší komplexní objasnění výsledků vedoucí k určení vnitřní polarizace Rumunska. Součástí této kapitoly jsou mapové výstupy a k nim příslušné tabulky. Na tuto část přímo navazuje syntéza práce, ve které je největším úkolem určit západovýchodní gradient Rumunska a popis případných anomálií a příčin tohoto rozdělení. Kapitola je rovněž opatřena mapami územní polarity pro NUTS 2 a NUTS 3. Poslední kapitolu tvoří závěr, který shrnuje veškeré výsledky práce a zdůrazňuje splněné cíle. Součástí je potvrzení či vyvrácení hypotéz. Nedílnou součástí

práce je seznam použité literatury a internetových zdrojů a také přílohy tabulek, vztahujících se k analýze určeného výzkumnému problému.

2. Teoretická východiska práce

Následující kapitola pojednává o teoretických přístupech, které se váží k problematice územní polarity. Pro správné uchopení celého tématu je důležité nastudování a následná reflexe odborných teorií a přístupů, z nichž se vychází v dalších částech práce.

2.1 Diskuze s literaturou

V předchozí kapitole byla nastíněna problematika celé studie, která se zabývá především regionalizací Evropy, o které se hovoří především jako o dualitě. Tato dualita je sledována u socioekonomické diferenciaci Rumunska se zaměřením na možný západ-východní gradient. Gradient vychází z teorií, které rozdělují Evropu na dva svébytné regiony. Takovou teorii vytvořil např. Scüsç (2001), který definoval kromě západní a východní také střední Evropu, jež vychází z historického vývoje evropského prostoru. Výše zmiňované regiony se v průběhu dějin měnily a neustále se vyvíjí. Scüsç provedl regionalizaci Evropy podle převládajícího náboženství. Nejvyspělejší státy oblasti Evropy vyznávají protestantské církve respektive církev římskokatolickou. Ve východní Evropě převládá pravoslavné zaměření křesťanství. Podobné rozdělení Evropy měli také další autoři například Wandycz (2004), který rozdělení Evropy pomocí sledování sociálních a kulturních charakteristik jednotlivých společností. V dnešní době jsou kulturní charakteristiky upozaděny nad těmi ekonomickými, které mají v dnešním tržním světě větší váhu (Nováček, 2014). Dalším autorem snažícím se rozčlenit Evropu do několika regionů a především charakterizovat pojem střední Evropa, byl Rupnik (1992). Rupnik (1992) zmiňuje, že pojem střední Evropa se vytratil z povědomí zejména kvůli bipolaritě světa v druhé polovině 20. století. Střední Evropu vnímá velmi široce jako území mezi Německem a Ruskem. Do střední Evropy se tedy nebál zařadit také země bývalé Jugoslávie a dále Rumunsko, které prožívaly podobné historické momenty a změny jako Česko nebo Slovensko převážně v minulém století.

K rozčleňování Evropy přistupují autoři velmi rozdílně. Krejčí (2016) vnímá střední Evropu jako nestálý útvar, který byl vždy závislý na aktuální geopolitice. Poukazuje na to, že střední Evropa nemá pevné hranice a možné přírodní hranice jako řeka Dunaj či pohoří Karpaty, spíše region dotvářejí. Také hovoří o důležitých historických událostech, revolucích, které proměnily stredo-evropský prostor. Krejčí také zmiňuje myšlenku Friedricha Naumanna Mitteleuropu. Tato idea vznikla během první

světové války v roce 1915 a hovořila o nově vzniklém soustátí nebo společenství středoevropského prostoru včetně střední Skandinávie, Baltských států a Balkánu včetně Rumunska. Naumann si představoval, že by hlavní slovo měl německý národ. Tento utopický koncept měl zabránit dalším konfliktům.

Nováček (2012) ke stanovení duality Evropy použil čtyři širší aspekty, které sledoval od osídlení Evropy Římany. Takové aspekty byly rozděleny podle svého zaměření na kulturní, ekonomicko-sociální a etnické, přičemž během staletí se důležitost jednotlivých indikátorů měnila. V současnosti rozhodujícím aspektem, který zohledňuje rozvinutost daného regionu je ten ekonomicko-sociální.

Důležitými teoretickými pojmy, které se neodmyslitelně váží k tématu polarizace území, což je ústřední cíl této práce, jsou jádro a periferie a přechodná zóna semiperiferie. Tyto pojmy úzce souvisejí s již zmíněnou dualitou nebo také triaditou Evropy. Tento vzájemný systém, na kterém funguje dnešní společnost, byl popsán v druhé polovině 20. století nemarxistickými teoriemi. Při definování pojmů periferie a jádro využívají autoři porovnávání různorodých aspektů. Autoři využívají pro tento typ výzkumu ekonomické, sociokulturní, politické ukazatele a také počítají s vlivem fyzicko-geografického charakteru území. Prvním slavnějším propagátorem byl Wallerstein (1974). Tématu jádro – periferie se věnuje také řada českých autorů. Problematice se věnují například Chromý, Jančák, Marada, Havlíček (2011), kteří vidí venkov jako synonymum pro periferii. Také Perlín (2003) se zabývá příčinami vzniku takového území, které socioekonomicky neustále strádá. Periferiemi se zabývají také Musil, Müller(2008), kteří mapují tzv. vnitřní periferie a důvody jejich vzniku. Periferie se objevují v každém státě včetně Rumunska, kde jsou periferie převážně v příhraničních oblastech (Banica, Istrate, 2012).

Pro lepší pochopení dnešního stavu v Rumunsku bylo důležité nastudování problematiky dějin tohoto území. Historie Rumunska osvětlila a ukázala, jak dějiny tohoto evropského státu mohly determinovat území. Dějinami Rumunska se zabýval Treptow (2000), který podrobně reportuje dlouhá staletí rozdělenosti země, její vzestupy a pády a následný tvrdý režim po druhé světové válce. Na novější dějiny se zaměřil také Sebsten (2011) a také naučný portál Ceausescu (2005), jenž podrobně mapuje vládu a život rumunského komunistického diktátora, který přivedl zemi na pokraj státního bankrotu. Nastudované informace o dějinách země a jejich vliv na socioekonomickou diferenciaci jsou představeny v kapitole 4.2.

Pro účely analytické části se využila nejprve dostupná data ze statistické ročenky a webových stránek rumunského statistického úřadu Institutul Național de Statistică. Statistická ročenka je volně přístupná publikace statistického úřadu obsahující data a informace z velkého sčítání rumunského lidu z roku 2011. Pro potřebu práce byl tento zdroj vhodný, protože data byla dostupná pro regiony NUTS 3 (župy) a také pro NUTS 2. Některá data byla dohledána ze statistik dalších rumunských institucí jako Comisia Nationala de Pragnoza, Agentia Nationala pentru Ocuparea fortei de Munc. Tyto úřady mají data týkající se ekonomických aspektů rumunské společnosti jako je nezaměstnanost a průměrná měsíční hrubá mzda. Pro územní jednotku NUTS 2 se počítalo z národních statistik a dále z evropského statistického úřadu EUROSTAT. Detailně je sběr dat popsán v kapitole 3.2.

2.2 Teoretické přístupy

Téma územní polarizace úzce souvisí s regionalizací evropského prostoru. Evropa je stále ovlivněna vnitřním rozdělením na „Východ“ a „Západ“. Nováček (2012) popsal hranici západ - východního gradientu od Antiky po současnost. Tento gradient se začal objevovat výrazněji až ve Středověku. Do té doby se jednalo o severo - jižní gradient. Následující staletí se tato hranice různě posouvala podle aktuální geopolitiky. Nejvýraznější hranicí těchto rozdílných regionů byla tzv. železná opona, důsledek po druhé světové válce. Tato osa vytvořila dva svěbytné a protikladné světy. Jednalo se o kapitalistický „Západ“, kde hlavní slovo mělo USA a socialistický východní blok pod sférou vlivu Sovětského Svazu. Tímto začalo období bipolárního Světa. Po zániku této determinující se hranice zůstaly propastné rozdíly mezi těmito regiony, které se víceméně projevují až do dnešní doby.

Ústředním vztahem regionalizace nějakého území je jádro – periferie, což poprvé detailněji představil Wallerstein (1974). Wallerstein vytvořil teorii založenou na vzájemné závislosti jádra a její periferie. Jádro vykazuje hospodářské, politické a sociální aspekty vyšší hodnoty než periferie. Mezi jádrem a periferií je také přechodná zóna tzv. semiperiferie, která přejímá vývoj jádra, ale s jistým časovým odstupem. Evropský světadíl se začal diferencovat v průběhu dějin, zejména od začátku novověku. V tomto období zejména západní Evropa prožívala vysoký hospodářský růst, který způsobily zámořské objevy a následné zisky ze vzniklých kolonií. Na druhé straně jihovýchodní Evropa hospodářsky a kulturně strádala, kvůli nájezdům Turků. Od té doby východní a jihovýchodní Evropa nedokázala dohnat vzniklou ztrátu a dodnes je

tento region vnímán jako periferie. Periferie jsou v přeneseném významu rozvojová země nebo region, který je přímo závislý na pomoci a vlivu svého jádra. Periferiemi se v českém prostředí věnuje především Perlín (2003), který vnímá periferie jako něco na okraji. Periferie se vyznačují např. odchodem obyvatelstva do vyspělejších regionů a vyznačují se vyšší nezaměstnaností, vysokým procentem zaměstnaných obyvatel v zemědělství a nižšími příjmy. Periferiemi se zabývala také Klufová (2015), která hovoří o postupném zhoršování kvality života v těchto regionech a rozdíly mezi jádrem a periferií se prohlubují. Tento fakt popisuje také teorie závislosti, upravena Wallersteinem. Rozvinutá jádra více bohatnou na úkor periferií, které stále chudnou a dochází k zacyklení celého problému. Tímto vztahem se také zabýval Havlíček, Chromý (2001), kteří vysvětlují, že periferie vznikly zejména fyzicko-geografickými faktory. Tento faktor dále ovlivňuje další rozdíly mezi jádrem a periferií včetně kulturních, společenských hodnot.

Pro regionalizaci Evropy je důležitý geografický pojem tzv. Modrý Banán. Modrý Banán je označení pro nejdůležitější jádrovou oblast Evropy, která má jasnou geopolitickou a ekonomickou dominanci v Evropě (Hospers, 2003). Tato jádrová oblast se rozkládá v západní Evropě, jejíž součástí jsou důležitá města jako Londýn, Brusel, Amsterdam, Kolín nad Rýnem a Milán. V této oblasti je koncentrováno přes 40 % všech obyvatel Evropy (Toušek a kol., 2008). Celá střední a jihovýchodní Evropa leží mimo tento vyspělý prostor. Střední Evropa je velmi progresivní region, ve kterém se objevují možné tendence na vznik nové osy hospodářského rozvoje. Je možné, že tento pás možného rozvoje bude zasahovat také do západní části rumunského území, kde již probíhají postindustriální a inovativní procesy (Boldea a kol., 2012).

3. Metodika práce

Pro vytvoření analýzy územní polariry socioekonomické diferenciacie je nutné si nejprve vymezit územní jednotky, kterých se bude samotná analýza týkat. V následující metodické části jsou představeny postupné kroky vedoucí k finální analýze. Kromě rozčlenění území se kapitola zabývá výběrem vhodných indikátorů a také zvolením kvantitativních metod, které hrají důležitou roli při tvorbě analýzy faktorů a dále v následné syntéze.

3.1 Vymezení regionů a výběr ukazatelů

Tato kapitola představuje způsoby vzniku podkladů k analýze územní polariry socioekonomické diferenciacie Rumunska. Prvním a velmi důležitým krokem pro celou práci bylo definování územních jednotek, které slouží k důležité prezentaci výsledků analýzy. Mapové výstupy územních jednotek lépe nastiňují, zda daný region má svými charakteristikami blíže k západní Evropě nebo k zaostávající východní Evropě. V případě této práce byly použity územní jednotky na úrovni NUTS 3 podobně jako u Holakovského (2014) a Kebzy (2015). V Rumunsku je na této úrovni zřízeno rumunskou vládou 41 žup a župa hlavního města Bukurešť viz mapa 1. Kromě uvedených žup (NUTS 3) se práce také dotýká vyšších územních celků. Jedná se o tzv. regiony soudržnosti (NUTS 2), kterých se na území Rumunska nachází 8. Tyto regiony NUTS 2 tvoří většinou 4 až 6 žup a jsou pojmenované podle světových stran. Administrativní jednotky NUTS 2 nejsou příliš vhodné pro analýzu jednotlivých ukazatelů, protože v případě Rumunska se jedná o příliš velké regiony, což výsledky ukazatelů značně zkresluje. S regiony NUTS 2 se pracuje až při porovnání výsledků v analýze faktorů.

Pro další postup je nezbytný výběr indikátorů, které mají nejdůvěryhodněji odrážet realitu regionů. Jsou to ukazatele, které mají region hodnotit velmi komplexně. Výběr indikátorů byl vyprofilován na základě ukazatelů Nováčka (2012) a obdobných prací územní polariry (Kebza 2015, Krejcarová 2016, Ležáková 2014). Vybrané ukazatele se ve většině již zmíněných kvalifikačních pracích shodují s mírnými odlišnostmi, což je vhodné ke komparaci těchto studií. Byly určeny 3 skupiny ukazatelů podle jejich zaměření viz tabulka 1. První skupinou jsou ekonomické ukazatele, dále sociální a třetí skupinou jsou aspekty ostatní. Nejdůležitějším sektorem ukazatelů jsou ty ekonomické, které dokážou mnohé vypovědět o hospodářské situaci daného regionu.

Mapa 1

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 1: Výběr sledovaných ukazatelů územní polarity

Ekonomické aspekty	Sociální aspekty	Ostatní Aspekty
HDP na obyvatele	Míra urbanizace	Míra religiozity
Míra nezaměstnanosti	Míra rozvodovosti	Výsledky parlamentních voleb
EAO v terciéru	Celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva	-
Průměrná mzda	Podíl VŠ vzdělaných ve věku 25-64 let	-
Hustota silniční sítě	-	-

zdroj: vlastní zpracování

Do této skupiny ukazatelů patří HDP per capita (na jednoho obyvatele). Tento ukazatel dokládá ekonomickou výkonnost a do jisté míry také vyspělost daného regionu. HDP je komplexní ekonomický indikátor, který ukazuje množství produktu

vyrobeného ve všech sférách hospodářství za jeden rok. Celkově se Rumunsko pohybuje kolem 57 % průměru EU, přesto se v posledních letech ekonomické poměry v zemi značně zlepšují. K výsledkům dat o HDP bude přistupováno, že čím vyšší HDP, tím je region vyspělejší a naopak. Druhým ukazatelem je míra nezaměstnanosti, která bude vyhodnocena opačným způsobem, tedy čím nižší nezaměstnanost, tím vyšší ekonomická úroveň regionu. Míra nezaměstnanosti se přímo dotýká pracujících obyvatel, pokud je tento jev vysoký, značně to ovlivňuje celkovou náladu ve společnosti. Tento ukazatel také dokládá současný stav výkonnosti hospodářství. Další ekonomický ukazatel přímo navazuje na předchozí. Ukazatel podílu ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v terciéru je dalším, který se týká obyvatel Rumunska. Vyšší hodnoty značí větší vyspělost regionu, naopak nižší zastoupení ukazuje větší zaostalost. Ekonomicky aktivní obyvatelstvo v terciéru je důležité pro dnešní porovnávání vyspělosti ekonomik a vypovídá o zaměření jednotlivých států. Dalším ukazatelem je průměrná mzda, což rovněž souvisí s předchozím indikátorem. Vyšší platy jsou většinou spojené s obory s přidanou hodnotou. Pro lepší představu o výši platu jsou data přepočítána z rumunského leie (RON) na eura. Vyšší hodnoty tohoto indikátoru ukazují větší vyspělost regionu. Poslední ukazatel z ekonomických aspektů přímo nesouvisí s obyvatelstvem, přesto patří k důležitým. Jedná se o hustotu silniční sítě. Je to důležitý údaj zejména pro další rozvoj jednotlivých regionů. Pro analýzu jsou vybrána data o hustotě národních silnic, což je ekvivalent českým silnic I. třídy. Při tvorbě analýzy se počítalo nejprve s ukazatelem dálniční sítě, bohužel tento údaj by neměl žádnou vypovídací hodnotu, protože dálnice vede pouze 13 župami. Dálniční síť je v Rumunsku stále ve výstavbě anebo v přípravě projektů. I kdyby byla základní dálniční síť postavena, většina žup by na svém území dálnici neměla. Do hustoty silniční sítě se počítali, jak národní silnice, tak již vzniklé dálnice. I v případě tohoto ukazatele má vyspělejší region vyšší hodnoty hustoty silniční sítě a zaostalejší region má hustotu silniční sítě nižší.

Druhá skupina ukazatelů je tvořena čtyřmi převážně demografickými daty, která více vypovídají o chování a mentalitě obyvatelstva. První ukazatel pracuje s mírou urbanizace, která je v západních zemích velmi vysoká, platí tedy čím vyšší je míra urbanizace, tím více se dá počítat daný region za vyspělý. Druhým ukazatelem je míra rozvodovosti. I když u tohoto ukazatele se jedná o negativní jev, také zde platí, že čím vyšší hodnota, tím západnější region, protože v západní Evropě je vyšší rozvodovost

než na „Východě“. Tento ukazatel také dokazuje efekt, který postihuje vyspělejší země, ve kterých není rozvod vnímán, tak negativně jako v tradičních společnostech. Dalším indikátorem je celkový přírůstek/ úbytek obyvatelstva. V Rumunsku dochází k neustálému poklesu obyvatelstva od roku 1989, proto je důležité zkoumat, jestli lidé odcházejí plošně z celé země nebo pouze z vybraných lokalit. Poslední údaj se také řadí k demografickým, protože sleduje podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku 25-64 let. Bývalý východní blok měl velmi nízké počty vysokoškoláků, a proto vyšší hodnota tohoto ukazatele značí větší vyspělost.

Poslední dva sledované indikátory patří do ostatních aspektů, které se přímo nehodí do předchozích dvou předešlých kategorií. Dotýkají se přímo rozhodnutí obyvatelstva, jejich názorů, přesvědčení a víry. Jedná se o míru religiozity, pro kterou platí následující: čím více věřícího obyvatelstva, tím méně rozvinutá oblast. Bohatší regiony v Evropě jsou celkově méně věřící. Zajímavým ukazatelem zabývající se politickou situací Rumunska je zhodnocení posledních parlamentních voleb z roku 2012. Tyto volby vyhrála s vysokým náskokem Sociální unie. Tato strana je levicově a sociálně zaměřená, platí tedy čím vyšší volební výsledek sociální demokracie v regionu, tím je region méně rozvinutý.

Pro zpracovávání dat jednotlivých údajů bylo použito několik zdrojů. Data pro všechny sociální ukazatele byla dostupná z ročenky sčítání 2011 od Institutul National de Statistica (2013). Záměrem pro ekonomické ukazatele bylo najít, co nejnovější údaje, které by reflektovaly současný stav země. Pro ukazatel HDP na 1 obyvatele byly nejnovější data pro NUTS 3 pouze ze Institutulu National de Statistica (2010) z roku 2010. Z rumunského statistického úřadu byly k nalezení také data o silniční síti k roku 2015. Mezi dalšími zdroji byl také Comisia Nationala de Pragnoza (2016) pro ukazatel průměrné mzdy, kde byly data vztažené k září 2016. Data k ukazateli podíl ekonomicky aktivních obyvatel ve službách byl dostupný na stránkách EUROSTATU (2015). Aktuální data v listopadu 2016 k míře nezaměstnanosti byly k dispozici na webových stránkách Agentia Nationala pentru Ocuparea fortei de Munc (2016). Výsledky parlamentních voleb do poslanecké sněmovny byly na specializovaných stránkách o volbách Election Resources on the Internet (2016), který pracuje s rumunskou administrativní jednotkou župa. Pro analýzu NUTS 2 byly použity všechny zdroje identické, pouze pro ukazatel HDP na 1 obyvatele, byly dohledány data z mapové aplikace EUROSTATU (2016).

3.2 Zpracování dat a analýza faktorů

Zpracovávání práce má několik částí. První velmi důležitou částí je nastudování odborné literatury, které se tématem zabývají nebo se ho dotýkají. Z nastudování bylo stanoveno několik hypotéz, které nám napomáhají při analýze této územní polarity. Také nám teoretická část pomáhá lépe pochopit celou problematiku výzkumu. Neméně důležitou je vyhledávání a zpracovávání statistických dat vztahující se k vymezeným ukazatelům představený v předchozí podkapitole. Následovalo rozčlenění území do definovaných územních jednotek NUTS 3 (župy) a také do NUTS 2 (regiony soudržnosti). Dalším bodem zpracovávání dat je vytvoření map, které nám lépe poukazují na veškeré rozdíly v prostoru.

V praktických částech práce byla provedena analýza faktorů územní diferenciacce za pomoci vybraných kvantitativních metod, které nám mohou celou problematiku lépe rozčlenit. Po sběru veškerých dat přichází na řadu faktorová analýza. Analýza vybraných faktorů je vytvořena na základě dvou odlišných přístupů. Prvním přístupem je statistická metoda tzv. medián. Medián se řadí mezi statistické metody, které se zabývají střední hodnotou daného souboru. U mediánu se celý soubor dat rozděluje na dvě stejně velké části. Z toho vyplývá, že jedna polovina hodnoty souboru je pod úrovní mediánu a druhá polovina je nad touto hodnotou. Pro výpočet mediánu jsou dva možné vzorce, které se odvozují od počtu statistických jednotek, podle toho jestli je sudý nebo lichý. V této práci je stanoveno 42, respektive 8 jednotek, proto se medián vypočítává o něco složitější cestou. U lichého počtu statistických jednotek se bere vždy prostřední hodnota. U sudého počtu statistických jednotek se medián počítán ze dvou prostředních hodnot, v tomto případě hodnota jednotky 21 a 22 a pomocí vzorečku se vypočítá výsledný medián.

$$M = \frac{n}{2} + \frac{n}{2} + 1$$

U lichého počtu statistických jednotek se bere prostřední hodnota.

$$M = \frac{n + 1}{2}$$

Medián je vhodnou metodou pro zjištění reálné situace daného stavu. Dochází ke snížení zkreslení dat, které vznikají extrémnějšími hodnotami, což je případ Bukureště, hlavního města Rumunska, a jeho zázemí Ilfov. Jedná se o ekonomická centra Rumunska, ve kterých jsou vyšší hodnoty HDP/obyvatele, nižší nezaměstnanost

nebo například vyšší průměrná mzda. Proto u těchto analýz není vhodný jednoduchý aritmetický průměr.

Při tvorbě analýzy faktorů byla ukazatelům přiřazena příslušná váha. Z již vytvořených tří skupin indikátorů, dvojnásobnou váhu dostaly indikátory ekonomické a sociální. Ukazatelům patřící do skupiny ostatní zůstala váha 1. Tato úprava má za následek větší důležitost ekonomických a sociálních ukazatelů ve výsledné územní polaritě.

Druhým přístupem faktorové analýzy této práce byla metoda využívající pořadí. U této metody se sestaví řada statistických jednotek od nejzápadnějších hodnot po ty nejvýchodnější viz. tabulka 2. Ze vzniklých 11 pořadníků se podle zaměření ukazatelů vypočítávají výsledné indexy. Jako u předchozího přístupu, také tady dochází zdvojnásobení hodnot ekonomických a sociálních ukazatelů. V každém indexu se sečtou hodnoty všech indikátorů a vydělí se počtem indikátorů.

Tabulka 2: Řazení indikátorů dle jejich hodnot

indikátor/hodnota	vyšší hodnota	nižší hodnota
HDP na obyvatele	Vyspělejší	Zaostalejší
EAO v terciéru		
Průměrná mzda		
Hustota silniční sítě		
Míra urbanizace		
Míra rozvodovosti		
Celkový přírůstek/úbytek obyvatelstva		
Podíl VŠ vzdělaných ve věku 25-64 let	Zaostalejší	Vyspělejší
Míra nezaměstnanosti		
Míra religiozity		
Výsledky parlamentních voleb		

Zdroj: vlastní zpracování

$$\frac{n_1 + n_2 + n_3 + n_4 + n_5}{5}$$

Po vypočtení všech tří indexů se vytvoří souhrnný index, který je vypočítaný stejnou logikou jako předešlá technika v poměru 2 : 2 : 1, tedy ekonomický index : sociální index : index ostatních ukazatelů. Hodnoty všech indexů se sečtou a vydělí se číslem 5, což je součet přidělených vah.

$$\frac{2 * i_{ek.} + 2 * i_{soc.} + i_{ost.}}{5}$$

Po výpočtu dat tímto typem analýzy faktorů jsou regiony rozdělené podle výsledků celkového indexu. Župa s nejnižší hodnotou celkového indexu nabývá hodnot 1 a župa, která má nejvyšší hodnotu tohoto indexu je v pořadí 42. Z těchto výsledků jsou následně provedeny analýzy.

Druhá část analýzy faktorů pracuje právě s mediánem, respektive jde o výpočet odchylky od mediánu. Za každý ukazatel je vytvořena mediánová hodnota, která nabývá hodnoty 100. Následně se vypočítává pro každý region odchylka od mediánu. Regiony, které mají nad hodnotou 100, lze považovat za vyspělejší. Naopak hodnota pod 100 značí méně vyspělý region. U tří ukazatelů se musely výsledky přepočítávat, aby nedošlo k chybné analýze. Data ukazatelů: míra nezaměstnanosti, míra religiozity a výsledky voleb se musely odečíst od hodnoty 100, tím se získaly hodnoty míry zaměstnanosti, míra nevěřících atp. Také pro ukazatel celkový přírůstek obyvatel se musely upravit zjištěná data. Rumunsko ve sledovaném období má zápornou hodnotu celkového přírůstku, muselo se k údaji o celkovém přírůstku přičíst číslo 6, aby všechny župy měly kladný přírůstek. Výpočet pro odchylku od mediánu je definovaný tímto vzorcem. Písmeno n nabývá hodnoty příslušného regionu a M je mediánová hodnota.

$$\frac{n}{0,01 * M}$$

Po výpočtu všech odchylek od mediánu se postupuje stejně jako u pořadníkové metody. Ekonomickým a sociálním ukazatelům jsou hodnoty odchylek od mediánu zdvojnásobeny, u ostatních ukazatelů se nic nemění. Jsou vypočítány indexy pro příslušný oddíl a následně společně sečteny a vyděleny příslušným počtem vah, tedy 5. Výsledné hodnoty jsou seřazeny do pořadí od 1 do 42, kdy číslo 1 má region, který měl nejvyšší hodnotu nad 100. Nejhorší region je takový, který má nejnižší hodnotu pod 100. Z vypočítaných výsledků analýzy faktorů budou vytvořeny mapové výstupy z územní polarity Rumunska.

Po faktorové analýze následuje syntéza, ve které je zjišťován vliv západovýchodního gradientu a také socioekonomické rozdělení Rumunska. Následně jsou ukazatele kategorizovány dle míry signifikance z pohledu polarity. Poté došlo k rozdělení indikátorů podle ovlivnění územní polarity.

4. Historicko-geografický kontext sledované problematiky

Před tvorbou prostorové analýzy socioekonomické diferenciaci Rumunska je nezbytné se zamyslet nad různými determinanty, které mají vliv na dnešní územní disparitu. Tato kapitola se zaměřuje na postavení dnešního Rumunska v evropském kontextu z mnoha pohledů. Dále je součástí kapitoly perspektiva historického vývoje rumunského prostoru, která silně determinovala tento prostor. Je zde kladen důraz zejména na důležité momenty rumunských dějin.

4.1 Socioekonomická diferenciaci a její západo - východní gradient v Evropě

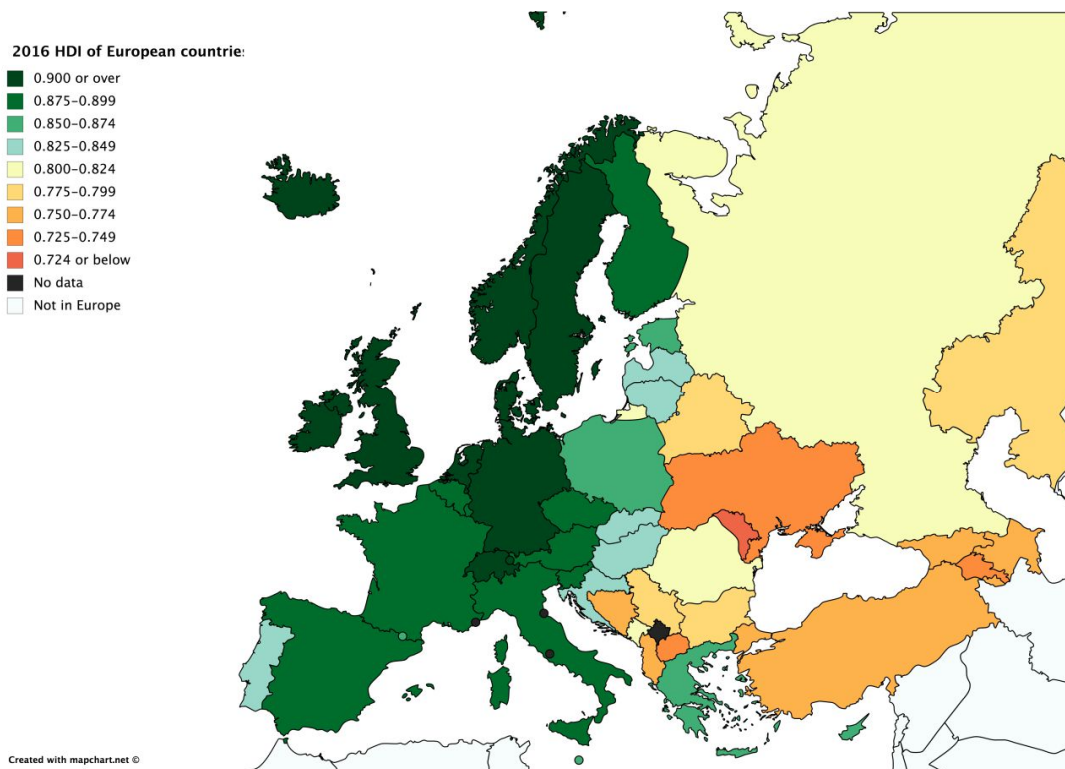
Rumunsko leží v jihovýchodní části evropského světadílu. Tento fakt hraje důležitou roli v pochopení dnešního postavení v Evropě. Rumunsko leží mimo hlavní evropské osy rozvoje a inovací tzv. Modrého banánu (Toušek 2008). Velkou nevýhodou Rumunska je zejména to, že má kolem sebe většinou chudší státy, které také leží mimo evropskou integraci. Jedná se o Moldavsko, Ukrajinu a Srbsko, které mají velké ekonomické problémy. Jižní soused Rumunska Bulharsko je stále ekonomicky zaostalejší, i když je také členem EU. Jediným vyspělejším sousedním státem Rumunska je pouze Maďarsko, jež je také strategickým partnerem pro rozvoj země. Rumunsko se snaží spojit se zbytkem Evropy dálnicemi, které přivedou do země zahraniční kapitál. Dálnice se staví zejména od maďarských hranic směrem do vnitrozemí až k hlavnímu městu Bukurešť.

V současném Rumunsku se nachází výrazná fyzicko-geografická překážka, kterou jsou Jižní Karpaty. Tento fakt je důležitý pro pochopení socioekonomické diferenciaci Rumunska. Jižní Karpaty rozdělují stát na dvě poloviny území, již v historii byly vztahy mezi touto bariérou složité a v dnešní době je stále zřetelný např. výstavbou dálnic.

Ekonomická situace Rumunska se stále zlepšuje. V posledních letech má Rumunsko nadprůměrný růst ekonomiky, který překračuje 6 % (BR 2016). Ekonomika země je založena na exportu především směrem k evropským trhům (Německo, Itálie, Francie, Maďarsko). Vyváží se strojírenské výrobky, chemické výrobky, elektronika, potraviny, farmaceutické produkty a další. Rumunsko se zaměřuje spíše na montování a zpracování výrobků. Průmyslu s přidanou hodnotou je zde stále málo. Zaměstnanost v sekundéru je 29 %, což je nad evropským průměrem. Velká část obyvatel je stále

zaměstnaná v zemědělství (28 %). Ve službách je zaměstnáno něco přes 2/5 obyvatel, kteří jsou koncentrováni především ve městech (Wikipedia, 2017).

Obrázek 1: Index HDI v Evropě v roce 2016

Zdroj: Reditt (2017)

Pro lepší porovnání rozvinutosti Rumunska s ostatními evropskými zeměmi byl zvolen souhrnný ukazatel HDI (Human development index) neboli index lidského rozvoje. Tento index se snaží komplexně ukázat na celkovou úroveň lidského života. Index lidského rozvoje se vypočítává pomocí dat ze tří dílčích indikátorů: index očekávané délky života, index vzdělání, index hrubého národního produktu. Samotný index nabývá hodnot 0 až 1, přičemž 1 je nejvyšší známka. OSN každoročně ze vzniklých výsledků HDI roztrídí do 4 kategorií podle rozvinutí země. Do první kategorie tzv. rozvinutých patří všechny státy nad hodnotu 0,800. Státy, které nabývají hodnoty indexu pod 0,799, jsou definované jako rozvojové. Dále se tyto země diferencují na vysoké (0,701 - 0,799), střední (0,500-0,699) a nízké (pod 0,499) hodnoty HDI. Při porovnání výsledků HDI evropských zemí jsou zřetelné rozdíly mezi Západní a Východní Evropou. V roce 2016 se poprvé zařadilo mezi státy rozvinuté státy, protože nabývá hodnoty 0,802. Celosvětově patří mezi 50. nejvyspělejších států světa. Přesto se Rumunsko se nachází v relativně osamocené pozici. Kromě západního souseda

Maďarska, které je na podobné úrovni jako další středoevropské státy jako Slovensko, Chorvatsko nebo Polsko, patří všechny okolní země do kategorie rozvojových, včetně Moldavska, které je nejméně rozvinutým státem Evropy podle tohoto ukazatele. Na ukazateli HDI je zřetelně vidět ekonomický a sociální posun Rumunska z posledních let zejména zapříčiněné štědrú pomocí od Evropské Unie, která tento stát dotuje do svého rozvoje.

4.2 Rumunsko v historickém kontextu

Současná pozice Rumunska v Evropě v mnohém zapříčiňuje jeho historický vývoj. Treptow (2000) popisuje začátek osídlení území dnešního Rumunska již od paleolitu. Mezi důležitější milník v tomto prostoru je objevování nových kmenů. Přišli takzvaní Thrákové, kteří ale nebyli schopni se sjednotit v silný stát. Z tohoto kmene se vyvinuli tzv. Dákové a Getové. Dákové ovlivnění Řeky se dokázali zkulturnit a vytvořili království, které fungovalo do dobytí říše Římany. Římané tuto oblast obsadili a začali oblast pořímšťovat. Nazvali provincii Dákie. Tato oblast byla pro Římany strategická, zejména jako ochrana před nájezdy jiných národů. Dnešní kulturní a jazykový základ Rumunů byl založen právě na příchodu Římanů do tohoto prostoru. Tato antická epocha Rumunska přinesla kulturní a společenský vzestup v této oblasti. Ve 3. století se postupně Římané stahují z oblasti dnešního Rumunska a posouvají hranici blíže k Dunaji. Od 3. století Treptow (2000) již obyvatelstvo v tomto prostoru označuje jako Rumuny, které pojí společný jazyk, a také postupně křesťanství, což národ od pohanských Slovanů velmi odlišoval.

Začátek středověku znamenal období stability. Rumuni žili spíše zemědělským a pasteveckým životem. V 9. století dochází k příchodu kočovných Maďarů, kteří se usadili v oblasti Panonie. Maďaři se usídlili a postupně chtěli rozšiřovat své území. Do jejich království patřilo také dnešní rumunské Sedmihradsko, které oproti jiným historickým částem Rumunska patřilo do vlivu maďarského posléze rakouského až do začátku 20. století. Maďaři chtěli Sedmihradsko pomad'arštit, a proto ho začali ve větší míře kolonizovat Maďary a posléze Sasy a Sékely. Příchod Sasů znamenal rozkvet obchodu Sedmihradska, města začala připomínat západní charakter. I přes velké zásahy do demografie Sedmihradska zůstala v této oblasti majorita rumunského obyvatelstva.

Ve 13. století se Valašsko a Moldávie bylo napadeno a zpustošeno Tatary. Z nadvlády Tatarů se knížectví dostala až o století později. Vzniklo valašské knížectví, které sjednocovalo území jižně od Karpat. Valašsko chtělo být nezávislé nad

maďarským královstvím, bohužel tento stav trval pouze několik desítek let. Valašsko hledalo spojence, kterého našla v Byzanci. Hlavním městem se stalo Arges a knížectví prožívalo období prosperity. Již roku 1369 přišel první vpád Turků do této oblasti. Turci začali být velkou hrozbou pro celou Evropu na dlouhá staletí. Sedmihradsko bylo součástí Uher, byl zde posilován vliv Maďarů. Docházelo k pokatoličtění obyvatelstva a rumunská šlechta byla na vedlejší koleji, stejně tak rumunské obyvatelstvo.

Triptow (2000) dále zmiňuje, že velmi důležitým panovníkem byl kníže Vlad Dracul. Tento kníže byl velmi schopný v diplomacii. Uměl vyjednat dobré podmínky s Turky a také s Uhry. Po něm nastoupil jeden z nejvýznamnějších knížat Vlad III. Dracula, známý z různých pověstí o upírech a dnes rumunský národní hrdina. Nastolil vládu tvrdé ruky, která měla zlepšit postavení Valašska. Dokázal potlačit nepokoje s okolními sedmihradskými městy a nechal popravit a zavraždit stovky obyvatel. Zasloužil se ale o výrazné zlepšení ekonomické situace Valašska. Také přestal platit daň Turkům a dokázal se domluvit na koalici s Uhry. Osmanská říše samozřejmě poslala do Valašska vojáky. Vlad III. Dracula byl sice sesazen, ale Valašsko se podařilo uchránit. Od té doby panovala ve Valašsku nestabilita. Celé 15. století bylo ve znamení vytlačování Turků z Valašska.

V 16. století procházelo Valašsko a také Moldavsko krizí ve vedení knížectví. Rumunské území se nepřímou cestou dostalo do rukou Turků. Valašsko muselo platit vysokou daň za nezasahování do vnitřních záležitostí, přesto knížectví nemělo velkou autonomii. V Sedmihradsku vznikla v té době Unie tří národů, která zcela vylučovala rumunské obyvatelstvo z politického a hospodářského vlivu. Už v té době byly první myšlenky ohledně vytvoření jednotného rumunského království. Tento pokus se nevydařil, pouze situace Rumunů v Sedmihradsku se začala pomalu zlepšovat.

17. Století bylo ve znamení integrace Sedmihradska pod Habsburskou monarchii. Pro rumunské obyvatelstvo to nebylo lehké období. Triptow (2000) také uvádí, že Valašsko bylo stále odbytíštěm válek Evropy s Turky. Výraznější posun ve vytvoření samostatného rumunského státu byl stále v nedohlednu.

Období 19. století znamenalo pro celou oblast probuzení národní identity podobně jako u jiných národů v Evropě. Valašsko a Moldavsko se pomalu začaly vymaňovat ze sféry vlivu Osmanské říše a v roce 1861 tento proces vyústil ve společné knížectví. Pro národní obrození Rumunů pomohl rok 1848, kdy Evropa procházela revolučními změnami. Obnovila se myšlenka Panrumunska. Tento ambiciózní politický projekt

neměl v Evropě přílišné příznivce, zejména Rakousku – Uhersku se odtržení Sedmihradska nezamlouvalo. V Sedmihradsku v posledním období dochází k ještě větší maďarizaci obyvatelstva a k diskriminaci Rumunů. Nově vzniklé knížectví znamenalo velké změny v celé společnosti. Důležitým momentem byla vítězné poražení Turků, kteří se stáhli z tohoto prostoru. Byly provedeny reformy půdy, byla založena první univerzita na území dnešního Rumunska a také byl zrušen feudální systém. Roku 1881 vzniklo rumunské království. Rumunsko bylo v té době velmi zaostalé a patřilo k nejchudším státům Evropy. Také průmyslová revoluce do této části Evropy ještě nepřišla. Království pokračovalo v rozsáhlých reformách, bohužel dluh předešlých staletí strádání, snížení zaostalosti regionu moc nepřineslo. Sedmihradsko v té době patřilo k nejchudším státům Rakouska – Uherska, přesto také v této části monarchie se začala budovat železniční infrastruktura a docházelo ke zprůmyslnění regionu. Rumunské obyvatelstvo v této době již příliš nestrádalo, přesto Maďaři popř. Němci měli stále důležitější postavení v Sedmihradsku.

Rozhodujícím momentem rumunských dějin bylo rozdělení území po první světové válce. Rumunsko se připojilo na stranu dohody a v poválečném uspořádání Evropy dostalo Sedmihradsko a Besarábii. V tomto období mluvíme o tzv. Velkém Rumunsku. Nově vzniklá země byla vnitřně velmi odlišná, docházelo tedy k velkým reformám. Důležitým pojítkem byl společný úřední jazyk rumunština. V tomto období se zejména Maďaři a další národnostní menšiny neměli zrovna nejlépe. Meziválečné období nebylo příliš stabilní a docházelo k radikalizaci společnosti. Král Carol I. byl fascinován fašismem a začal praktikovat různé antidemokratické principy. V zemi zavedl diktaturu a během druhé světové války se přidal na stranu nacistického Německa. Během války Rumunsko postupně měnilo své spojence, ve výsledku bylo bráno jako jeden ze spojenců Německa. Sovětský Svaz si po válce přivlastnil Besarábii a část Dobrudži dostalo Bulharsko.

Po válce si většina obyvatel přála konec monarchie. Lidé chtěli demokratický stát. To se nestalo, protože sílila podpora komunistů. Podobně jako v Československu, byly zakázané pravicové strany a byla založena Národně demokratická fronta. Rok 1947 vznikla Rumunská lidová republika. Král Michal musel abdikovat. Začala persekuce politických stran. Hlavou státu se stal Constantin I. Parhon. Treptow (2000) dále vysvětluje další postupy komunistů v Rumunsku, který byl podobný ve všech zemích střední a východní Evropy. Vznikla jediná legitimní strana

tzv. Rumunská dělnická strana, kterou vedl Gheorge Gheorghiu - Dej. Následovalo období stalinizace Rumunska. Vznikl plán na industrializaci Rumunska jako jeden ze základních plánů komunistů. Po celé éře komunismu žily menšiny Maďarů, Němců v útlaku. V 50. letech Rumunsko obchodovalo a spolupracovalo pouze se Sovětským Svazem, což také dokládá vstup do RVHP. Styky se Západem byly mizivé. Od roku 1959 se pod vedením Deje začalo Rumunsko stahovat od SSSR a jít vlastní cestou. Zahraniční obchod začal probíhat také se Západem. Dej pokračoval s destalinizací země, vyhlásil amnestii pro politické vězně, omezil cenzuru a také znovu zavedl latinku. Je zde vidět inspirace v Jugoslávii, které šla také vlastní cestou socialismu. Gheorge – Dej zemřel v roce 1965 a země začala hledat jeho nástupce.

Jako nástupce byl vybrán schopný Nicolae Ceausescu, který chtěl pokračovat s industrializací země, ale obvinil mrtvého Deje za špatnou vládu. Ze začátku se jeho směr politiky ubíral dobrým směrem. V některých odvětvích povolil svobodné podnikání, konec cenzury, zaměření na vědu a výzkum. Zaměřil se také na rozvoj těžkého průmyslu včetně rafinace ropy. Rumunsko začalo ve větší míře spolupracovat se Západem, Ceausescu se stal miláčkem západních politiků, jak popisuje Sebestyen (2011). Ceausescu se nepřidal například k okupaci Československa Varšavskou smlouvou. V této době bylo Rumunsko vnímáno „Západem“ velmi dobře. Ceausescu se intervence SSSR vůbec neobával.

Období větší svobody trvala jen pár let. Změna přišla, když se Ceausescu vrátil z Číny a KLR. Přijel nadšený, jak vypadá kult osobnosti tamních vůdců a podrobení jednotlivce na úkor státu. Přišel s nápadem vytvořit obdobu Kulturní revoluce. Ceausescu vytvořil tým složený z velké části s jeho rodiny. I přes tyto reformy pro západ bylo Rumunsko most mezi Západem a Východem (Treptow, 2000). Došlo k reformám všech státních institucí. Rumunsko si stále udržovalo dobré vztahy se Západem a oživilo kontakt s SSSR.

80. léta znamenal víceméně kolaps země. Ceausescu vytvořil tvrdý plán na další industrializaci, postupné přesunutí všech obyvatel z venkova do měst. Byla zde tvrdá cenzura. Rumunsko se stáhlo do sebe, přestalo komunikovat s okolním Světem. Ceausescu navrhl splatit všechny zahraniční dluhy, aby nebyl závislý na žádné zemi. Zemi to přivedlo do velké bídy, zavedl se přidělový systém potravin, elektřiny. Vše, co se vypěstovalo, se vyváželo do zahraničí. Na druhé straně Ceausescu vymýšlel velmi náročné stavby jako vybudování Transfagarášské magistrály nebo zbourání starého

města Bukurešť a vybudování zcela nové čtvrtě, která měla být chloubou celého Rumunska. Sebsten (2011) upozorňuje, že tento stav nebyl možný udržet. Začaly vznikat velké nepokoje dělníků, studentů. Sám Gorbačov naznačil Ceauscovi, že má změnit svoji politiku, protože není udržitelná. Velkou manifestací proti režimu vznikla v Temšváru 16. prosince 1989. Byla to především manifestace studentů, konalo se to v době, kdy Ceausescu nebyl v zemi. Ceausescu zvolal na 21. prosince shromáždění do Bukurešť, kde chtěl slyšet, že za ním lid stojí. Ukázalo se, že lid už nechce poslouchat prázdná slova. Lid začal pískat, vykřikovat, že nemohl Ceauscovi dokončit proslov. Snažil se uprchnout společně se svou ženou, ale nakonec byl zadržen. Televize začala říkat nezkresleně, co se děje. 24. prosince byl Ceausescu se svojí ženou Elenou popraven za genocidu a ekonomické rozvrácení země, celý proces byl vysílán v televizi, což byl první větší šrám na nově vznikající demokracii (Ceausescu, 2005).

Treptow (2000) naznačuje postupnou přeměnu Rumunska po komunistické éře. Po roce 1990 se obnovil pořádek v zemi pod velením Iliesky a jeho Fronty národní spásy. Probíhaly velké změny v organizaci státu. Západní Evropa nově vznikající demokracii příliš nepomohla, což mělo za následek pomalý rozvoj hospodářství v 90. letech. Rumunsko byla jedna z nejhudších zemí Evropy a její zahraniční styky byly minimální. Chyběly impulsy ze strany zahraničních investorů. Obyvatelstvo bylo rozčarované z ekonomické situace v 90. letech, kdy země měla vysokou inflaci, rostla nezaměstnanost a nebyla vyřešena národnostní otázka. První takovým krokem byla smlouva s Maďarskem o dobré spolupráci obou zemí. Maďarsko si nebude nárokovat Sedmihradsko a Rumuni nebudou utlačovat maďarskou menšinu. Tato smlouva zlepšila život Maďarů. Mohou chodit do maďarských škol a mají pevně dané místo v parlamentu. Postupné reformy státu dovedlo zemi až do Evropské unie. Vstoupila do ní v roce 2007 a snaží se z EU dostat maximální peněžní dotace na rozvoj zemi například rozvojem dopravní infrastruktury nebo vybavením pro školy. Přesto má Rumunsko za sebou velmi komplikovaný a nesnadný vývoj, který je znatelný do dnešní doby.

5. Analýza socioekonomické diferenciacie regionů Rumunska a detekce prvků územní polarity

Analýza socioekonomické polarity území je nejpodstatnější částí této práce. Jsou zde interpretována nashromážděná data vybraných socioekonomických ukazatelů. Tyto ukazatele ukazují vzájemné rozdíly mezi jednotlivými župami. Jsou zde interpretovány determinanty, které ovlivnily příslušné výsledky. Dále jsou představeny výsledky analýzy faktorů, která využila kvantitativní metody, detailněji představené v kapitole 3.2.

Tato kapitola se pokouší zhodnotit a hledat příčiny socioekonomických rozdílů jednotlivých žup. Pro lepší přehlednost je kapitola obohacena o tabulkové a především o mapové výstupy.

5.1 Ekonomické ukazatele

Mezi vybranými ukazateli pro analýzu jsou největší skupinou tzv. ekonomické ukazatele. Jejich výběr byl popsán v metodice práce. Součástí ekonomických ukazatelů patří HDP/obyv. uvedené v eurech. Dále do této skupiny patří míra nezaměstnanosti a průměrná hrubá mzda uvedená v rumunských lei. Oba zmíněné ukazatele jsou zjištěné pro rok 2016, protože ukazují současnou ekonomickou situaci obyvatel. K dalším ukazatelům patří podíl obyvatel zaměstnaných v terciéru a hustota národní silniční sítě.

Tabulka 3: Hodnoty ekonomických ukazatelů v župách

	HDP/obyv. (EUR)	Míra nezaměstnanosti (%)	Podíl obyvatel zaměstnaných v terciéru (%)	Průměrná hrubá měsíční mzda (EUR)	Hustota národních silnic (km ² /km)
Alba	5450	5,1	41	367	0,112
Arad	5735	2,3	37,1	384	0,097
Arges	6645	4	35	456	0,077
Bacau	3994	6,8	29,1	366	0,080
Bihor	5219	2,4	37,4	331	0,113
Bistrita- Nasaud	4612	3,6	36,6	327	0,112
Botosani	2993	5,5	30,3	343	0,088
Braila	4629	6,8	40,5	340	0,119
Brasov	6680	3,7	55,4	413	0,134
Bucuresti	13904	1,7	66,2	625	0,106
Buzau	3669	9,3	39,4	340	0,116
Calarasi	3301	7,5	34,1	349	0,098
Caras-Severin	4817	2,1	39	337	0,116
Cluj	7147	2,3	39,9	481	0,083
Constanta	6570	3,5	38,9	405	0,096
Covasna	4392	5,1	56,7	311	0,183
Dâmbovita	4190	6,9	34,1	380	0,090
Dolj	4596	9,4	34,4	389	0,088
Galati	3858	9,5	32	402	0,080
Giurgiu	3371	5,5	36,1	359	0,100

Gorj	5632	7,3	35,3	435	0,081
Harghita	4467	5,8	57,5	293	0,196
Hunedoara	4858	5,8	38	355	0,107
Ialomita	3838	7,6	36,3	349	0,104
Iasi	4330	4,5	32,5	421	0,077
Ilfov	10036	1,1	51,7	525	0,098
Maramures	3902	3,2	37,2	338	0,110
Mehedinti	3613	9	36	375	0,096
Mures	4536	4,3	59,5	391	0,152
Neamt	3194	5,9	37,4	324	0,116
Olt	3165	8,9	36,4	403	0,090
Prahova	5970	4,3	34	432	0,079
Salaj	4409	5,2	40,2	341	0,118
Satu Mare	4111	4	38,5	345	0,112
Sibiu	6512	3,4	62,8	419	0,150
Suceava	3457	6,1	37,9	343	0,110
Teleorman	3418	10,1	31,9	338	0,094
Timis	8131	1,1	37,3	475	0,079
Tulcea	3847	5,3	31,2	364	0,086
Vâlcea	4397	4,9	38,8	334	0,116
Vaslui	2597	11,4	39,5	332	0,119
Vrancea	3341	5,6	31,3	332	0,094

Poznámka: Hodnoty míry nezaměstnanosti a průměrné měsíční mzdy jsou vztaženy k roku 2016, hodnoty hustoty národní silniční sítě a EAO v terciéru jsou vztaženy k roku 2015 a HDP/obyv. je vztažen k roku 2010

Zdroj: Institutul National de Statistica (2010); Institutul National de Statistica (2015); Comisia Nationala de Pragnoza (2016), EUROSTAT (2015), Agentia Nationala pentru Ocuparea fortei de Munc (2016)

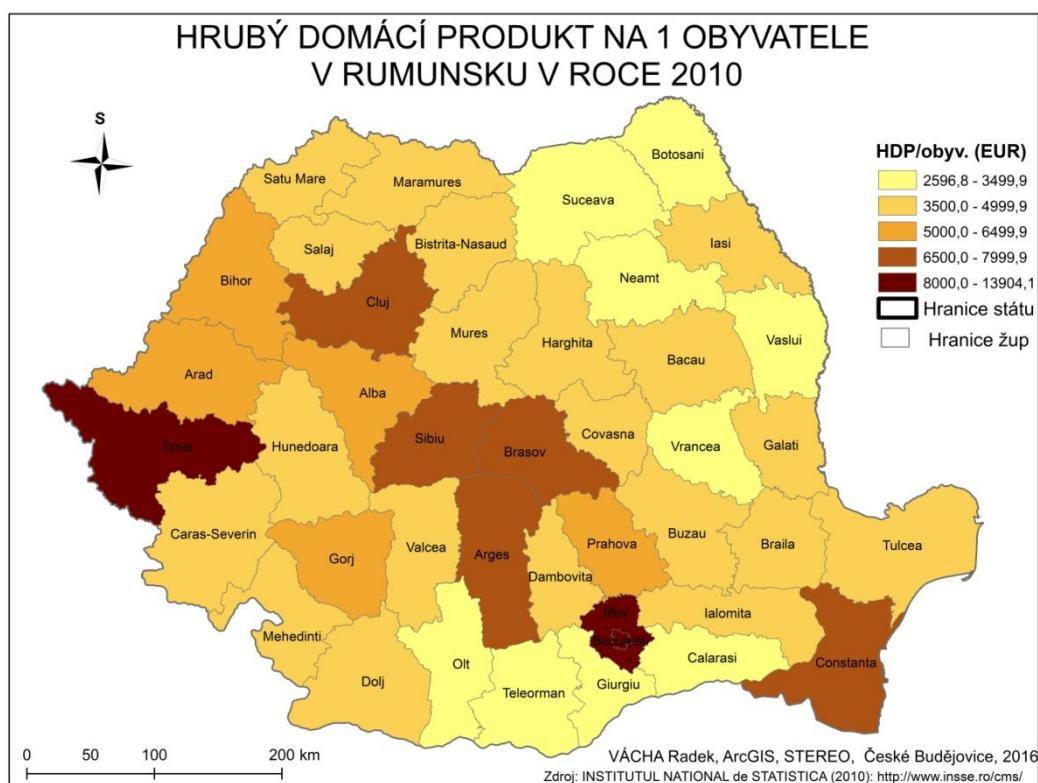
Hrubý domácí produkt Rumunska zažívá v posledních letech výraznější růst. V období 2010 – 2016 se růst HDP pohyboval kolem 3,5 % ročně, čímž je Rumunsko také nazýváno jako Karpatský Tygr (Cambridge News, 2017). Na HDP se největší částí podílí služby, konkrétně 52 %. Stále je desetinou HDP rumunská ekonomika závislá na priméru (CIA, 2017). Mapa 2 ukazuje na rozdíly v rumunských župách podle hrubého domácího produktu v roce 2010. Z mapy jsou očividná dvě výraznější ekonomická centra Rumunska. Jedním z nich je samozřejmě jako v jiných částech Evropy hlavní město. Bukurešť spolu s župou Ilfov, která obklopuje region hlavního města, jsou dominantními centry ekonomiky této země, podobně jako Záhřeb v Chorvatsku (Krejcarová, 2016).

Hlavní město Bukurešť je sice situován na jihu země, přesto historickým vývojem se stal centrem Rumunska. Dnešní Bukurešť je ekonomické, finanční a také vzdělanostní centrum celé oblasti. Ve městě se nacházejí sídla bankovních společností včetně BRD – Groupe Société Générale nebo Banca Comercială Română. Dále zde mají své sídlo energetické firmy Rompetrol nebo OMV Petrom S.A.

Dalším významným ekonomickým centrem, kde jsou vysoké hodnoty HDP/obyv., je župa Timis. Správním centrem této župy je Temešvár. Tento region má velmi významnou polohu vůči západní Evropě, na území této župy vznikly velká logistická centra. Temešvár ekonomickou restrukturalizaci po roce 1989 zvládl velmi dobře, začal se orientovat na high-tech obory a další s vyšší přidanou hodnotou. Nad hodnotu 6500 EUR HDP na 1 obyvatele se dostalo pět žup. V centrálním Rumunsku se nacházejí tři regiony z těchto pěti žup. Župy Arges, Brasov a Sibiu mají dlouhou průmyslovou historii, všechny tři župy vždy patřily k těm bohatším rumunským regionům. Dnes je to zejména díky rozšířenému automobilovému průmyslu. V župě Arges u města Pitesti se nachází známá automobilová značka Dacia. Ve městě Brašov má sídlo a výrobu firma ROMAN, která vyrábí nákladní automobily. Na území Rumunska mají své výrobní linky také zahraniční značky aut jako Ford a Daewoo. Kromě průmyslu se na vyšších hodnotách HDP/obyv. podílí také silící cestovní ruch, ve kterém má celé Rumunsko velký potenciál. Mezi další výkonnější župy patří také Cluj, což je region na severozápadě Rumunska. Je to historické centrum vzdělanosti a také služeb. Dnes se zde nachází také farmaceutický průmysl a celý region jde spíše trendem průmyslu s vyšší přidanou hodnotou. Na jihovýchodě země je župa Constanta, která má vyšší HDP/obyv., především díky cestovnímu ruchu u Černého moře.

Podprůměrné hodnoty vykazují především oblasti na severovýchodě a jihu Rumunska. Obě zmíněné oblasti jsou především zemědělské, kde chybí průmyslová tradice. Zejména jih Rumunska je obilnice pro celou zemi, proto HDP na 1 obyvatele vykazuje velmi nízké hodnoty. Jedná se o župy Suceava, Olt, Teleorman, Giurgu, Neamt, Vrancea a Calarasi. Nejhorší HDP na 1 obyvatele vykazuje Bososani a Vaslui, které mají pouze 2993,2 respektive 2596,8 EUR.

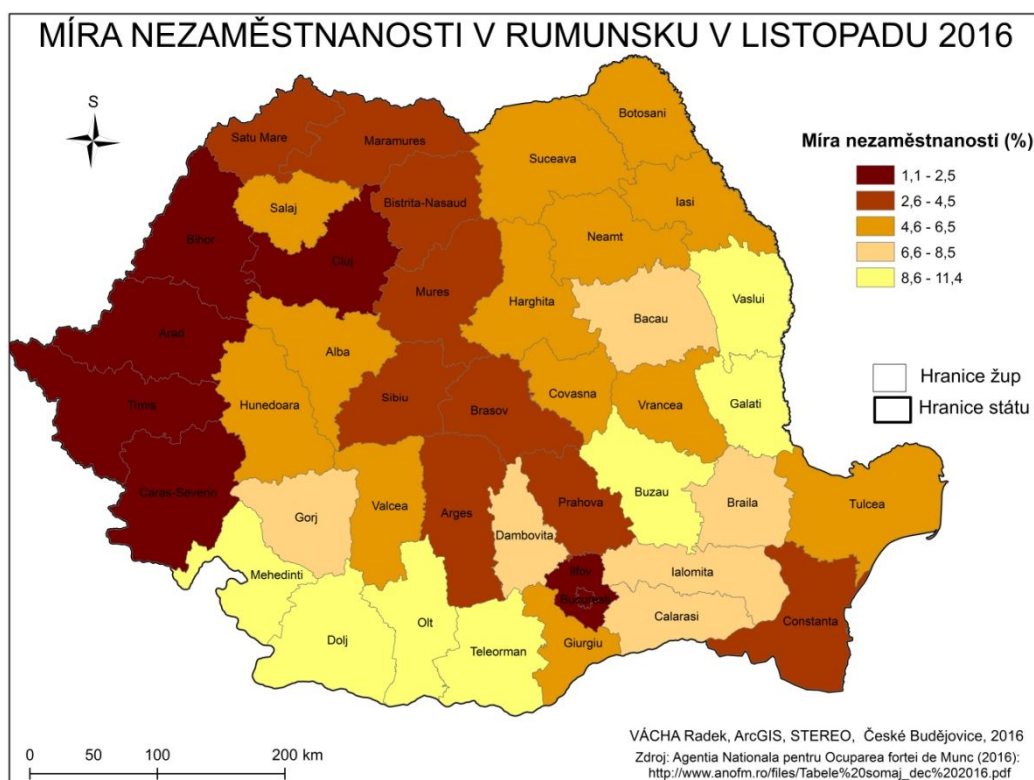
Mapa 2

Jedním z dalších ukazatelů, který nám dokáže mnohé prozradit o vyspělosti regionů je míra nezaměstnanosti. Rumunsko netrpí vysokou nezaměstnaností, ale jsou zde regiony, které se dodnes nedostaly z restrukturalizace ekonomiky. Data o míře nezaměstnanosti pocházejí z národní agentury pro zaměstnanost (ANOFM), která má odlišnou metodiku než EUROSTAT, proto některé župy vykazují nezaměstnanost enormně nízkou, pod hranicí přirozené nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti pracuje s populací 15 – 74 let. Data o nezaměstnanosti se v této analýze vztahují k listopadu 2016. Mapa 3 ukazuje velké rozdíly v nezaměstnanosti mezi župami. Nejnižší hodnoty míry nezaměstnanosti vykazují převážně župy na severozápadě Rumunska. Je zde názorně vidět, postupné narůstání míry nezaměstnanosti s rostoucí vzdáleností od maďarských hranic. Nízkou nezaměstnanost má také hlavní město Bukurešť a sousedící župa Ilfov. Ilfov a Timis mají shodně 1,1 % nezaměstnanost. Bukurešť vykazuje 1,7 %. Podobně jako u předchozího ukazatele, nám data vykreslují, dvě výrazné ekonomicky silné regiony. Také centrální regiony jako Sibiu, Brasov, Arges a Prahova ukazují silnou ekonomickou pozici, také díky stabilním zaměstnavatelům. Všechny uvedené regiony mají nezaměstnanost pod 4,5 %.

Na druhé straně jsou regiony, které mají oproti celostátnímu průměru velmi vysokou nezaměstnanost. Jedná se o župu Galati (9,5 %) a Vaslui (11,4 %) na východě země a pás kolem Dunaje na jihu zastoupený župou Mehedinți (9,0 %), Dolj (9,4 %), Olt (8,9 %) a Teleorman (10,1 %). Tyto regiony jsou převážně zemědělské, popřípadě zde v minulosti byly doly. Regiony také leží mimo hlavní investiční oblasti. Navíc zatím nejsou uvedené župy napojeny na rychle rostoucí dálniční síť, která by těmto župám velmi pomohla v ekonomickém rozvoji.

Mapa 3

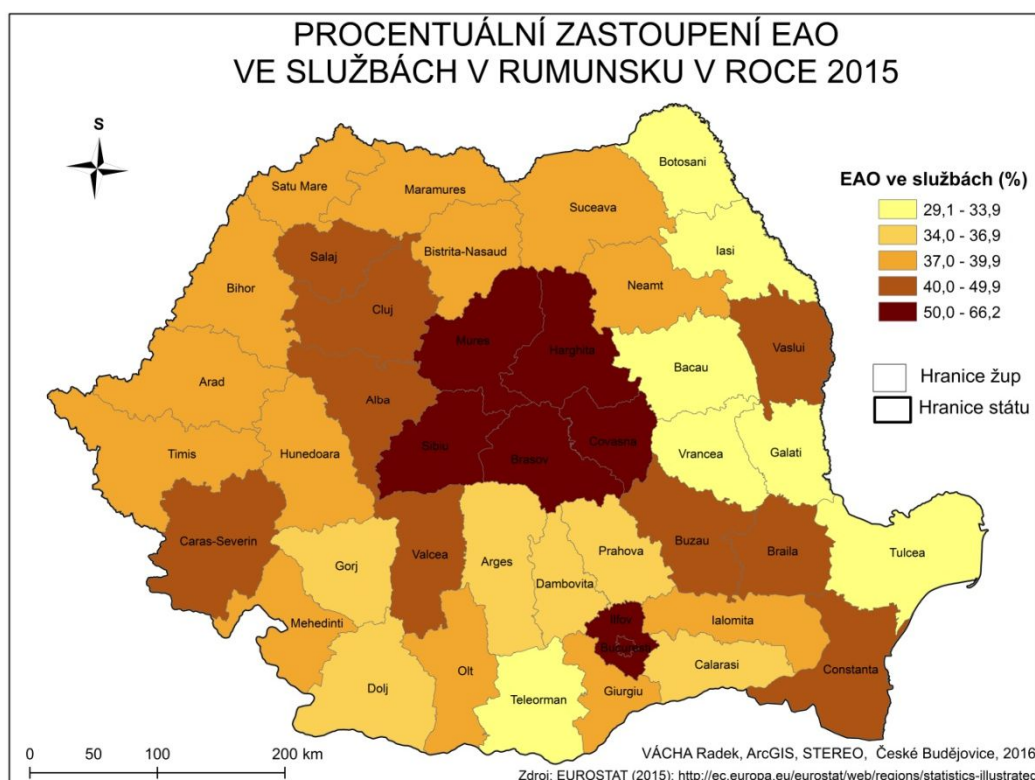

Třetím použitým ekonomickým ukazatelem je procentuální zastoupení ekonomicky aktivních obyvatel ve službách v roce 2015. Tento ukazatel dokazuje, že Rumunsko ještě nemůže patřit mezi vyspělé státy Evropy. Počet zaměstnaných ve službách v Rumunsku dlouhodobě roste, přesto pouze 7 regionů má nad 50 % takových zaměstnanců, což například u Maďarských žup (Kebza, 2015) splňují všechny. Mapa 4 ukazuje nepravidelnost rozmístění u tohoto ukazatele. Lze jen konstatovat, že větší procento ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných ve službách je v pásu jihozápad – sever blízko hranic s Maďarskem. V centrální části Rumunska se nachází župy, které dosahují nad 50 % tohoto ukazatele. Jedná se o Brasov, Sibiu, Mures, Harghita a Covasnu. Důvodů, proč tyto regiony mají vyšší hodnotu, je několik. Jedním z nich je jejich společný historický vývoj. Tato oblast byla obchodním a kulturním centrem

Sedmihradská. Města těchto žup se díky německým menšinám zaměřovala především na obchod a služby. Dalším důvodem je rostoucí cestovní ruch, také díky dvěma památkám UNESCO a také atraktivnímu horskému masívu Jižních Karpat. Vysoké zastoupení ekonomicky aktivních obyvatel je samozřejmě v hlavním městě Bukurešť a v župě Ilfov. Je to především, kvůli velké koncentraci finančních, bankovních a dalších administrativních pracovních míst. Také zde sídlí 32 vysokých škol a univerzit. Lehce pod 50 % mají regiony, ve kterých jsou důležitá a velká města. Župy Timis, Cluj nebo Constanta mají nadprůměrný výsledek, především díky většímu přirozené koncentrace služeb, ve velkých městech od zdravotnictví přes bankovníctví až po například pohostinství. V župě Constanta je to ovlivněné také cestovním ruchem na pobřeží.

Níže procentuální zastoupení obyvatel ve službách mají regiony, které hraničí především s Moldavskem. Župy Botosani a Galati jsou převážně zemědělské regiony s drobným průmyslem a procento pracovníků ve službách se pohybuje jen kolem 30 %. Také župa Iasi vykazuje nízkou hodnotu ukazatele. Je to dáno průmyslovým rázem celé župy, která se zaměřuje na těžký průmysl a také na farmacii a elektrotechniku.

Mapa 4

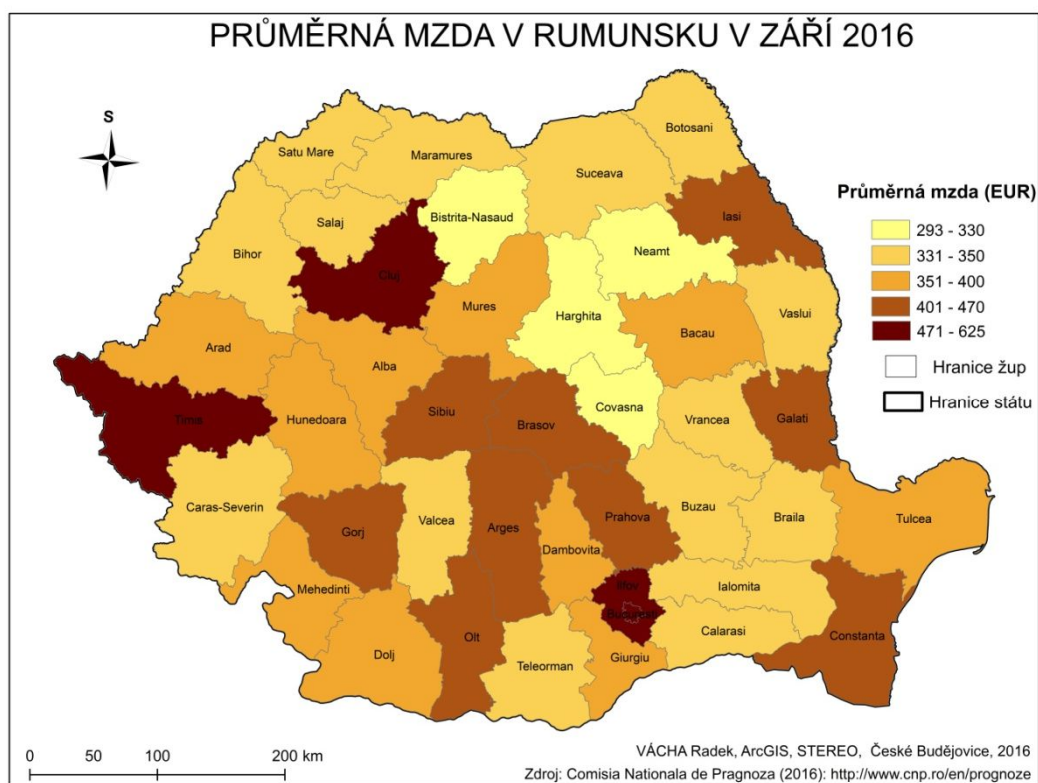

Průměrná mzda je ukazatel, který nepřímo navazuje na ten předchozí. V regionech, kde je větší zastoupení obyvatel v terciéru, se daly očekávat také vyšší mzdy. Z mapy 5 přímo vylézají hnědé župy, které mají k září 2016 průměrnou mzdu

nad 471 eur. Jsou to župy Timis, Cluj a samozřejmě župa hlavního města Bukurešť a Ilfov. Tyto regiony dokazují, že jejich ekonomika je nejvýkonnější v zemi. U Bukurešti je průměrná mzda vyšší o 72 % oproti celostátnímu průměru, což souvisí s výsadním postavením hlavního města, kde se soustředí řídicí funkce různých odvětví, podobně jako v Chorvatsku (Krejčová, 2016) nebo v Maďarsku (Kebza, 2015). Tyto župy mají výraznou dominanci župního města, která zvyšuje průměrnou mzdu celé oblasti. Na mapě vyšší průměrnou mzdu také vykazují převážně průmyslové regiony jako Arges (Dacia), Iasi, Galati nebo Prahova. Těmto regionům pomáhají vyšší mzdy ve firmách zaměřené zvláště na automobilový průmysl. Nejnížší průměrnou mzdu pobírají obyvatelé župy Harghita (293 lei) a Covasna (311 lei). Jsou to župy, kde bylo vyšší procento EAO zaměstnaných ve službách, přesto jsou mzdy nejnižší v celém Rumunsku. Dá se předpokládat, že se jedná o méně kvalifikované služby spojené s pohostinstvím a cestovním ruchem.

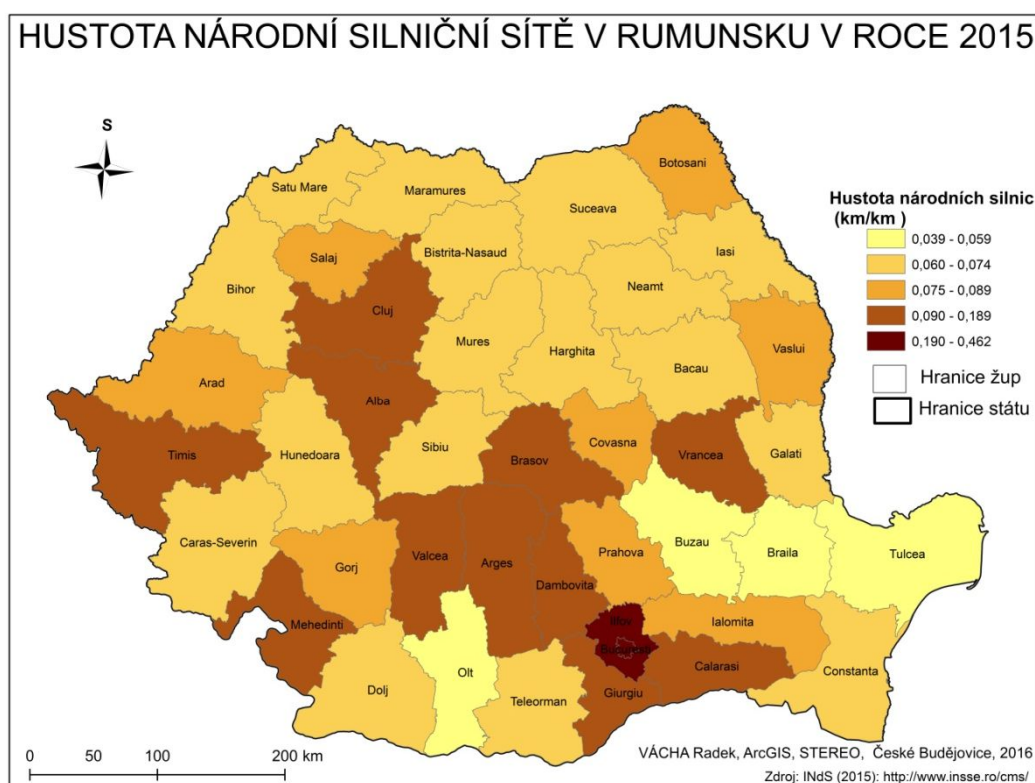
Mapa 5

Poslední ukazatel z ekonomické skupiny se zabývá hustotou silniční sítě. Pro dosažení dostatečně validních dat, se vybraly silnice národní, které zahrnují dálnice, rychlostní komunikace a silnice, které mají přesah přes jednotlivé župy. Mapa 6 ukazuje počet těchto národních silnic na rozlohu dané župy. Z mapy vyplývá, že nejhustější síť je v Bukurešti a v župě Ilfov. Bukurešť má vysokou hustotu silniční sítě, protože

z města vedou prstencovitě silnice a dálnice do všech směrů podobně jako v České republice v okolí Prahy. Župa Ilfov má vyšší hustotu, díky blízkosti Bukureště, protože všechny silnice z Bukureště prochází touto župou, a také se zde nachází silniční okruh Bukureště. Vyšší hustotu mají regiony navázané na Bukurešť, především směr severozápad a jihovýchod. Vyšší hustota silniční sítě jsou znatelné v regionech Timis, Cluj a Alba. Národní silniční síť podle mapy 6 vypadá relativně rovnoměrně po celé zemi, kromě pásu žup Buzau, Braila a Tulcea. Tyto regiony leží mimo důležité silniční tahy, které vedou po sousedních župách, především se jedná o dálnici Bukurešť – Constanta, která v této oblasti nemá moc alternativ. Horské regiony Brasov, Arges nebo Sibiu nemají nízkou hustotu silniční sítě, protože zde prochází významné silniční tahy Maďarsko – Bukurešť.

Mapa 6

5.2 Sociální ukazatele

Dalším okruhem ukazatelů jsou tzv. sociální, které mají vypovídající hodnotu převážně o samotném obyvatelstvu Rumunska. Do sociálních ukazatelů patří míra urbanizace, míra rozvodovosti, celkový přírůstek obyvatel a podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku 25 – 64 let. Také tato čtveřice ukazatelů má dvojitou hodnotu při tvorbě celkové územní polarizace Rumunska.

Tabulka 4: Hodnoty sociálních ukazatelů v župách v roce 2011

	Míra urbanizace	Míra rozvodovosti (‰)	Celkový přírůstek na 1000 obyvatel (2000 - 2011)	Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku 25-64 let (%)
Alba	58,8	1,9	-6,8	17,4
Arad	55,0	1,6	-4,9	18,0
Arges	47,5	2,1	-5,5	18,4
Bacau	45,0	2,0	-5,7	14,1
Bihor	49,2	2,0	-4,8	18,9
Bistrita-Nasaud	37,5	1,1	-3,0	14,2
Botosani	41,9	1,5	-4,3	10,3
Braila	64,9	2,4	-8,6	14,9
Brasov	73,2	2,3	-5,0	23,3
Bucuresti	100,0	2,1	-4,7	40,3
Buzau	41,0	1,6	-5,7	12,6
Calarasi	38,6	1,9	-6,9	9,8
Caras-Severin	56,0	2,5	-10,9	14,5
Cluj	65,9	1,6	-4,4	27,7
Constanta	69,4	1,7	-3,0	21,3
Covasna	49,7	1,3	-4,0	13,1
Dâmbovita	30,5	1,7	-4,2	13,2
Dolj	54,0	0,5	-6,7	19,7
Galati	56,2	2,1	-6,5	15,9
Giurgiu	31,1	1,1	-5,3	9,7
Gorj	47,5	1,1	-5,2	17,0
Harghita	40,0	1,2	-5,4	12,9
Hunedoara	76,5	2,6	-14,2	18,1
Ialomita	46,1	1,6	-6,5	11,2
Iasi	40,0	1,2	-1,9	20,2
Ilfov	43,3	1,0	17,6	21,9
Maramures	50,0	1,8	-4,3	15,1
Mehedinti	48,7	1,7	-11,5	14,7
Mures	51,6	1,3	-3,9	15,9
Neamt	37,5	2,1	-4,5	20,8
Olt	40,7	1,3	-10,9	11,8
Prahova	50,1	1,8	-5,7	18,0
Salaj	41,3	1,4	-6,7	15,0
Satu Mare	47,1	1,6	-7,5	13,2
Sibiu	66,6	2,0	-4,2	20,8
Suceava	42,7	1,5	-1,2	13,0
Teleorman	33,7	1,5	-16,2	10,4
Timis	61,5	1,2	-1,3	25,1
Tulcea	49,3	1,8	-7,6	12,2
Vâlcea	40,0	1,2	-6,4	16,3
Vaslui	41,1	1,8	-4,2	10,2
Vrancea	37,6	1,2	-0,6	12,9

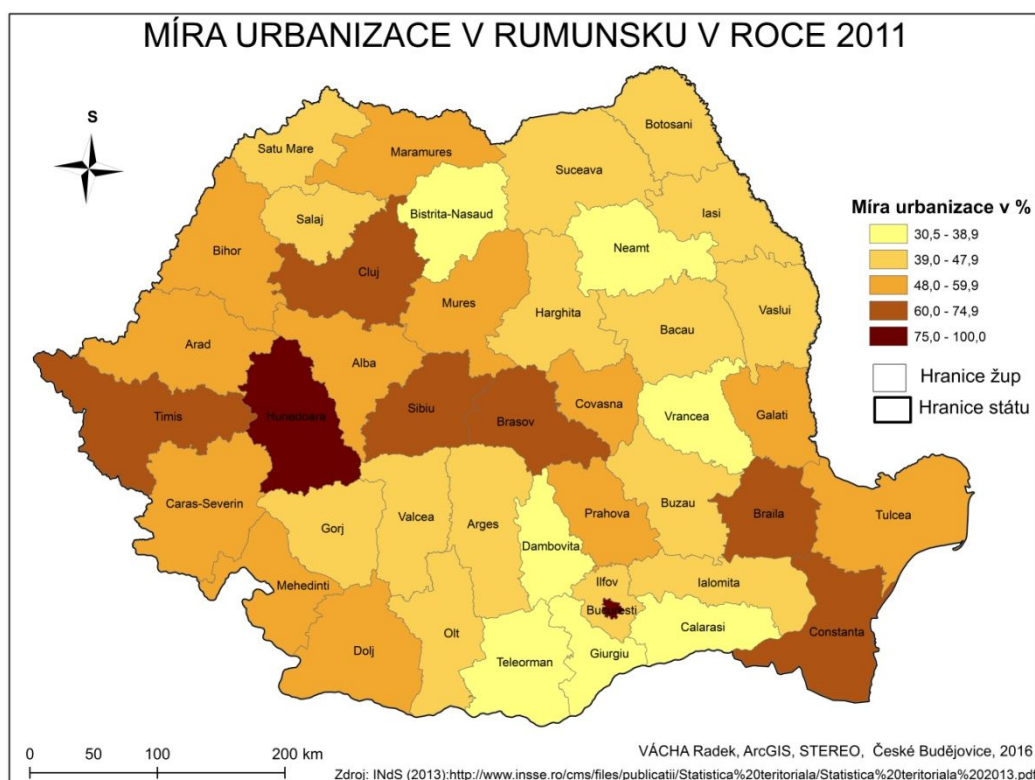
Zdroj: : Institutul National de Statistica (2013)

Prvním ze sociálních ukazatelů je míra urbanizace vztažena jako všechny ostatní sociální ukazatelé k roku 2011. Míra urbanizace v Rumunsku nedosahuje zdaleka

hodnot Západní Evropy, přesto některé župy dosahují přes 50 % městského obyvatelstva. Stoprocentně městským regionem je samozřejmě hlavní město Bukurešť, které má charakter čistě městské zástavby. Další župou, která má nebývale vysokou urbanizace kolem 77 % je Hunedoara. Je to způsobené, zejména vrchovinným reliéfem, který zapříčiňuje větší koncentrace obyvatel do měst. Jsou zde také dvě velká města Deva a Hunedoara, které mají dohromady 30 % veškerých obyvatel. Dále župy Brasov a Constanta mají přes 70 % městských obyvatel. Župa Brasov je také ovlivněná velmi členitým terénem a v samotném Brašově bydlí přes 50 % všech obyvatel župy. Míra urbanizace úzce souvisí s velikostí měst. Na území Rumunska se nachází 25 stotisícových měst. Deset největších měst velmi ovlivňuje konečnou urbanizaci župy. Města Temešvár, Cluj – Napoca, Brasov, Braila a Constanta způsobují urbanizaci nad 60 %.

Nízkou míru urbanizaci mají zejména tři zemědělské regiony na jihu Rumunska. Župy Teleorman, Giurgiu a Calarasi mají pouze kolem 35 % urbanizace. Je to způsobené zaměřením žup, blízkosti velké Bukurešti a absence většího města.

Mapa 7

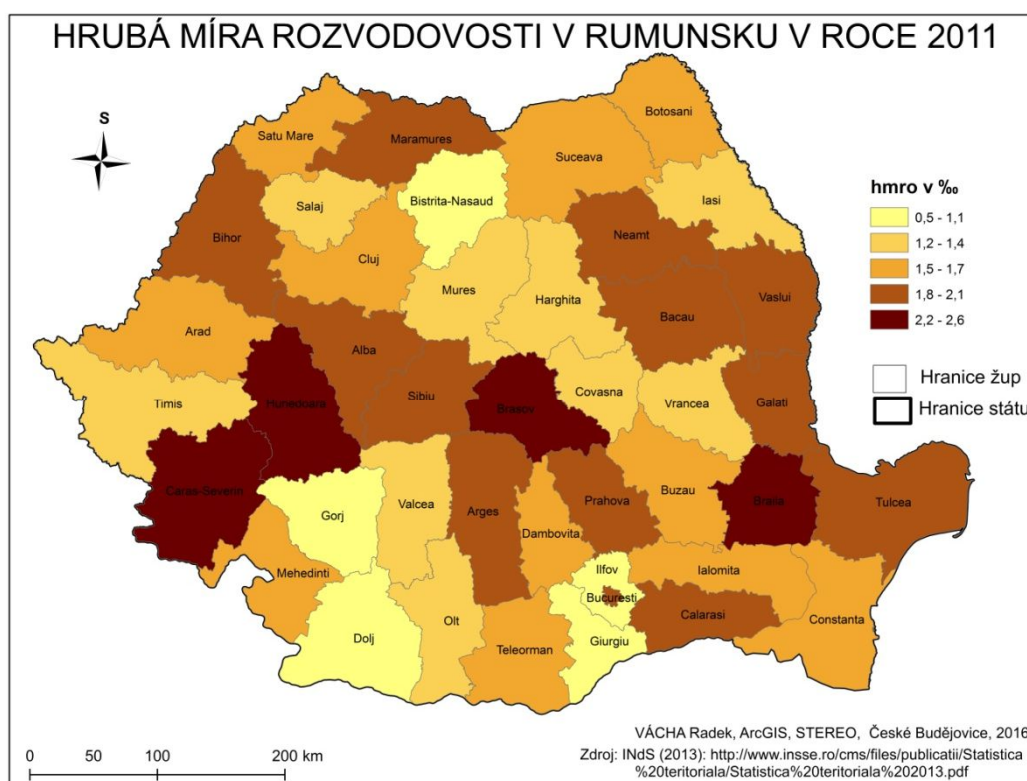

Společenský dopad míry rozvodovosti je negativní, u tohoto výzkumu znamená vyšší hodnota míry rozvodovosti spíše prozápadní chování obyvatel. Rozvodovost je

celoevropský trend, přesto Rumunsko výrazně vysoké hodnoty nemá. U hrubé míry rozvodovosti v Rumunsku je vidět velká územní rozmanitost. Souvisí to z několika faktory. Velkou roli hraje míra religiozity, která bude představena v analýze později. Tento údaj se vymyká dosavadním relativním pravidelnostmi. Hrubá míra rozvodovosti nám ukazuje počet rozvodů na 1000 obyvatel. I z takové nepravidelnosti, kterou nám ukazuje mapa 7, lze vypožorovat několik územních tendencí.

Vysoké hodnoty míry rozvodovosti mají župy Caras- Severin, Hunedoara, Brasov a Braila. Jsou to rozmanité regiony. Tyto župy patří mezi nejméně nábožensky a také se jedná spíše o městské regiony, kde se tradice dodržují méně, než na vesnicích. Zajímavé je, že hlavní město Bukurešť není na prvním místě, kde by se dala očekávat vysoká rozvodovost, kvůli prozápadnímu myšlení, ale objevuje se až na osmém místě. Zajímavým pásmem s vyšší rozvodovostí je region rumunského Moldavska. Všechny hraniční župy kromě Iasi a Botosani mají rozvodovost mezi 1,8 – 2,1 ‰. Pouze župa Dolj na jihu má hodnotu hrubé míry rozvodovosti jen 0,5 ‰, což může souviset s vyšší religiozitou regionu. V mapě 7 se neobjevila vyšší rozvodovost u hranic s Maďarskem, které je západní kultuře blíže.

Mapa 8

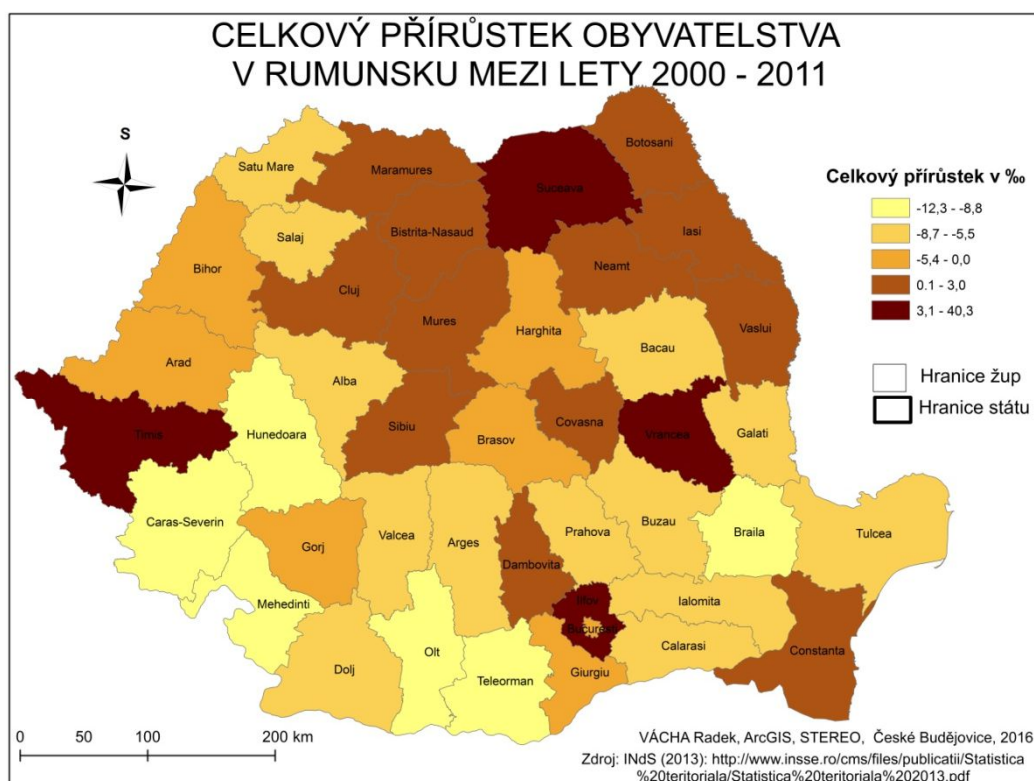

Průměrný celkový přírůstek obyvatelstva v Rumunsku je dlouhodobě záporný. Rumunsko za posledních dvacet dva let ztratilo skoro 3 miliony obyvatel. Je způsobené

emigrací Rumunů do zahraničí za prací a také nízkou porodností, která postihla vesměs celou Evropu. Tento stav celkového úbytku obyvatel se objevil mezi sledovaným lety 2000 a 2011. Mapa 9 ukazuje, že pouze jeden region je velmi přírůstkový. Župa Ilfov má extrémně vysokou hodnotu celkového přírůstku 17,6 %. Tento příznivý stav je díky poloze vůči hlavnímu městu Bukurešť. Do župy Ilfov se stěhují lidé z Bukureště za lepším a klidnějším životem. Probíhá zde proces suburbanizace. Ani jedna z dalších žup neměla za sledované období kladný celkový přírůstek, značí to tedy, že regiony, jak městské, tak venkovské neustále ztrácejí své obyvatele. Mezi nejméně ztrátové župy patří Suceava, Timis, Vrancea. Župy Suceava a Vrancea mají vysoké přirozené přírůstky, především kvůli stále přetrvávajícím tradičním žitím místního obyvatelstva.

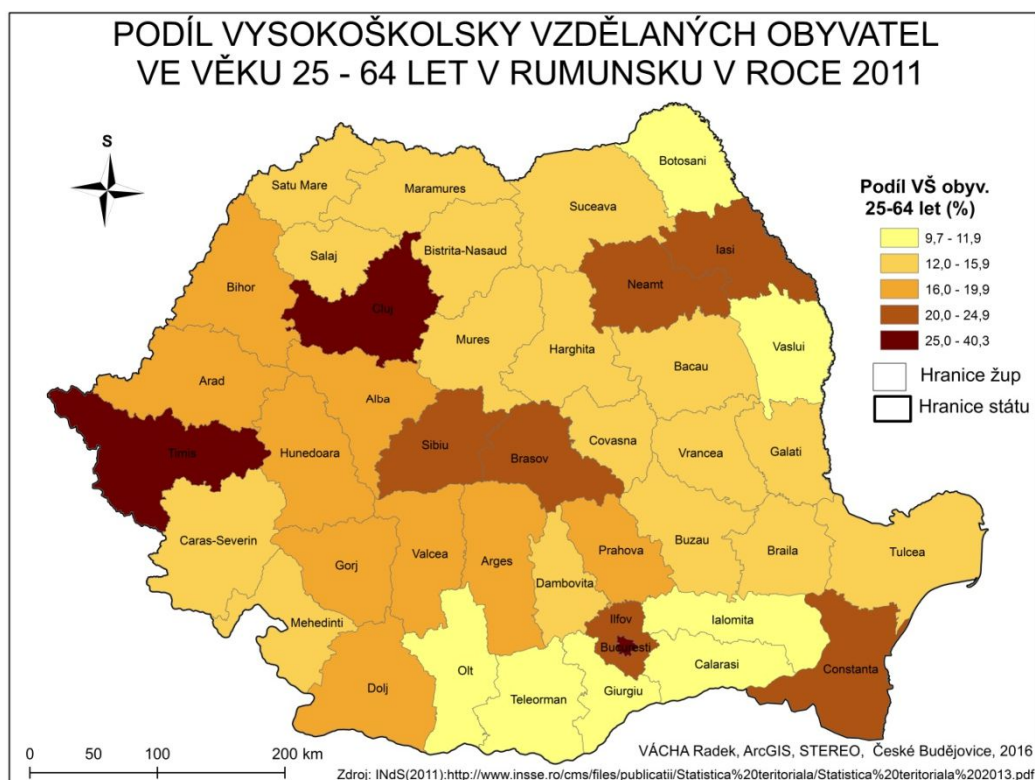
Při pohledu na mapu 9 je vidět, že většina regionů má úbytek do -5,3 % zejména jihozápadní a podunajské župy Rumunska. Nejnižší hodnoty má region Olt a Teleorman, které neustále ztrácejí obyvatele, hlavně kvůli komplikovanému trhu práce. Župa Teleorman má celkový úbytek -16,2 %. Také hlavní město Bukurešť má záporný celkový přírůstek obyvatelstva, který se částečně přesídlil do jeho blízkého zázemí župy Ilfov. Za celé období 2000 - 2011 měla -4,7 % úbytek obyvatel.

Mapa 9

Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ve věku 25 – 64 let je na polovičních hodnotách Západní Evropy. Podobně jako v zemích Střední Evropy je podíl vysokoškoláků poznamenán desítkami let komunismu, kdy bylo vysokoškolské vzdělání jen pro pár procent populace. Po roce 1989 se v Rumunsku obdobně jako v České republice otevřely nové veřejné školy a postupně se k nim připojily také soukromé vysoké školy. V dnešní době se v Rumunsku nachází 101 vysokých škol, z toho je 54 státních. I když počet vysokých škol se rozrostl, stále v každé župě vysoká škola není. Naopak hlavní město Bukurešť má vysokých škol rovnou 32. Na rozložení vysokoškolsky vzdělaných obyvatel má vliv, jestli v dané župě je vysoká škola nebo univerzita. Mapa 10 ukazuje, že největší procento vysokoškoláků je ve třech typických univerzitních městech Bukurešť (40,3 %), Cluj – Napoca (27,7 %) a Temešvár (25,1 %). Také další župy, které mají nadprůměrné procento vysokoškoláků, mají na svém území univerzitu nebo vysokou školu a jedná se většinou o nějaké důležité regionální centrum, kde vysokoškoláci najdou uplatnění. Nejméně vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ve věku 25 – 64 let mají regiony jižně od Bukureště. Nejméně takových obyvatel mají župy Giurgiu (9,7 %) a Calarasi (9,8 %), které svým zaměřením regionu nemají vysokoškolákům co nabídnout a vlastně takových obyvatel moc nepotřebují.

Mapa 10

5.3 Ostatní ukazatele

Poslední nejmenší skupinou jsou dodatkové ukazatele, které umí poukázat na územní rozdíly. Jedná se o zástupce kulturního a politického aspektu Rumunska. V ostatních ukazatelích je zastoupena míra religiozity a výsledky parlamentních voleb 2012 strany PSD.

Tabulka 5: Hodnoty ostatních ukazatelů v župách

	Míra religiozity (%)	Výsledky parlamentních voleb 2012 strany PSD (%)
Alba	93,7	49,7
Arad	93,4	46,6
Arges	96	67,9
Bacau	93,9	61,3
Bihor	94,2	50,8
Bistrita-Nasaud	95,5	53,5
Botosani	95,3	69,3
Braila	94,3	56,3
Brasov	93	64,3
Bucuresti	87,4	65,3
Buzau	95,2	68,2
Calarasi	92,2	64,4
Caras-Severin	91,6	57,6
Cluj	92,6	46,2
Constanta	91,3	60,4
Covasna	96,3	57,5
Dâmbovita	96,3	61,2
Dolj	94,7	65,9
Galati	93,3	65,4
Giurgiu	93,6	71,1
Gorj	96,1	55,4
Harghita	96,8	71,3
Hunedoara	93,4	61,7
Ialomita	93,6	59,1
Iasi	92,7	63,1
Ilfov	92,3	70,6
Maramures	93,7	55,4
Mehedinti	93,8	64,4
Mures	94,7	38,5
Neamt	94,7	62
Olt	93,9	66
Prahova	95,7	58,5
Salaj	95,2	40
Satu Mare	93,8	39,5
Sibiu	93,2	51,7
Suceava	95,2	59,4
Teleorman	93,1	74,4
Timis	91,9	56,3
Tulcea	93,2	58,3

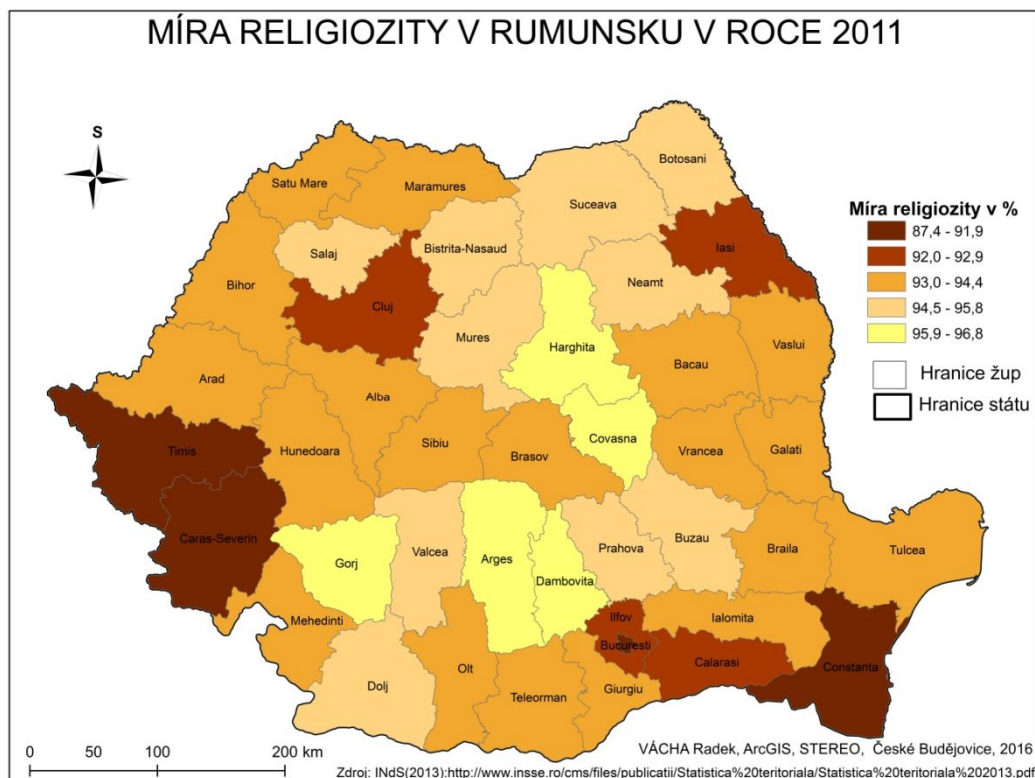
Vâlcea	95,5	65,9
Vaslui	93,6	62,8
Vrancea	94,1	65,6

Zdroj: ElectionResources on the Internet (2016), InstitutulNational de Statistica (2013)

Míra religiozity je velmi důležitým údajem o daném státu. Rumunsko si drží religiozitu na relativně vysoké hodnotě. I přes tvrdou komunistickou diktaturu, si Rumuni udrželi relativně vysokou religiozitu, která je vysoce nadprůměrná pro Evropu. V Rumunsku má dominanci pravoslavná církev, kterou vyznávají hlavně etničtí Rumuni. V roce 2011 ji vyznávalo 81 %. Maďarská menšina si zachovala po staletí své katolické vyznání, zejména v Sedmihradsku. Dnes je v Rumunsku kolem 4 % katolických věřících. V menší míře jsou zde zastoupeni kalvinisté a řeckokatolíci. Mapa 11 zobrazuje stav míry religiozity v roce 2011. Mapa 11 počítá všechny náboženství dohromady

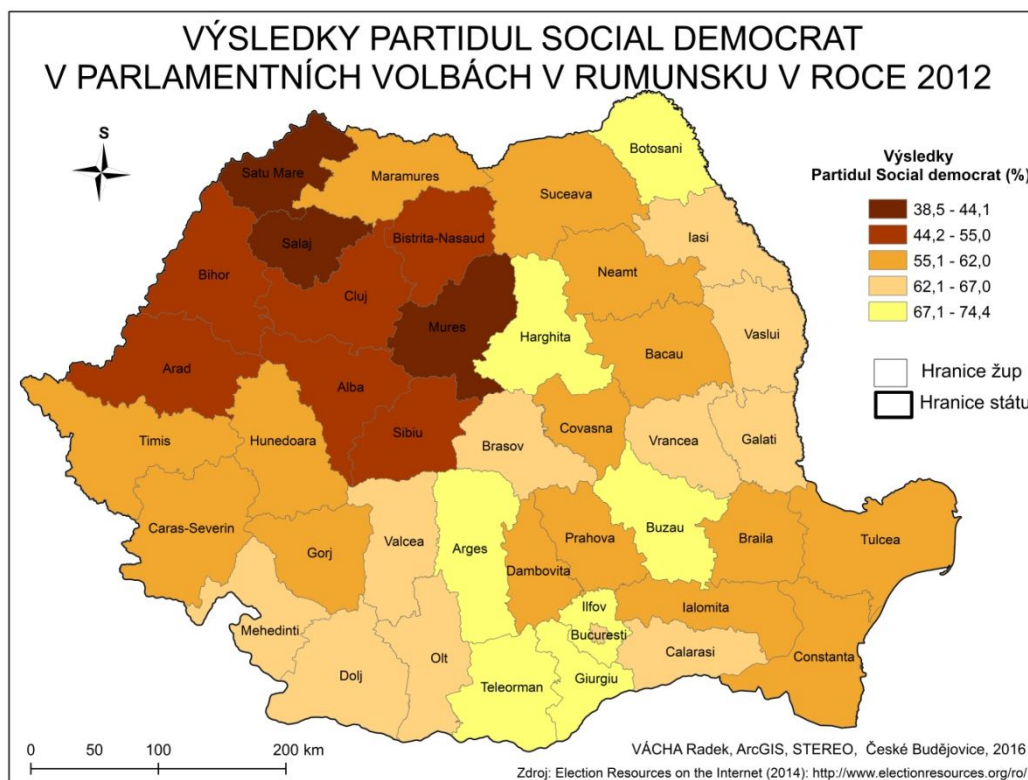
. Z mapy vyplývá, že nejméně věřících je jihozápadním cípu země tvořený župou Timis a Caras – Severin, dále Constantou a hlavním městem Bukureští. Mapa může působit, že v Rumunsku jsou velké rozdíly religiozity, ale nejméně věřící Bukurešť má 87,4 %. Nižší číslo u hlavního města a dalších městských žup dokládá, že počet věřících bude vždy vyšší na venkově, ve městě lidé nemusí tolik řešit tradice a náboženské svátky. Nejvyšší hodnoty jsou v pásmu, které připomíná oblouk Karpat. Jsou to spíše venkovské regiony a na severu jsou to regiony s výraznou maďarskou menšinou. Nejvyšší hodnoty mají župy Gorj, Arges, Dambovita, Covasna a Harghita. Výrazný počet věřících je také na severních hranicích s Ukrajinou.

Mapa 11

Volební výsledek z 9. 12. 2012, kdy voliči rozhodovali o novém složení 334 členné poslanecké sněmovny, znamenal velké vítězství pro rumunskou levici. Přesněji jde o stranu Partidul Social Democrat. Ta v koalici nazvaná Uniunea Social Liberală vyhrála přesvědčivě s 58,6%. Tento úspěch změnil celou zemi. Poprvé od svržení Ceaucesca a komunistického režimu dosáhla nějaká strana nadpolovičního počtu hlasů. Do sněmovny se dostala také pravicová strana Alianța România Dreaptă, populistická strana Partidul Poporului – Dan Diaconescu a strana zastupující Maďary Uniunea Democrată Maghiară din România. Mapa 12 ukazuje výsledky těchto voleb. Strana PSD dosáhla nad 50 % ve většině župách. Z mapy je zřetelně vidět, že oblast historické země Sedmihradsko je tmavší, což je způsobené tím, že maďarské obyvatelstvo volilo především maďarskou stranu. Nejvíce hlasů dostali socialisté zejména na jihu země. Župa Teleorman měla nejvyšší procento hlasů PSD, celkem 74,4 %. Nad 67,1 % dostali socialisté především v zemědělských a průmyslových župách na východě, ale hlavní město Bukurešť z průměru nevyčnívalo a hlas PSD dalo 65,3 %.

Mapa 12

5.4 Analýza faktorů

Data z předchozí části kapitoly byly zpracovány na základě analýzy faktorů. Analýza faktorů byla vytvořena ve dvou variantách, aby se výsledky daly komparovat a vytvořit finální mapu územní polarizace socioekonomické diferenciací. První variantou analýzy faktorů je metoda pořadí, jejíž postup byl popsán v metodické části práce. Následující tabulka 6 ukazuje pořadí pro jednotlivé ukazatele. Hodnoty, které ukazují nejvyšší vyspělost, mají hodnoty nejnižší. Opakem jsou župy, které nabývají nejvyšší hodnoty, jsou regiony nejvíce zaostávající.

Tabulka 6: Pořadí žup podle hodnot studovaných ukazatelů

	HDP/obyv.	Míra nezaměstnanosti	Podíl obyvatel zaměstnaných v terciéru	Průměrná hrubá měsíční mzda	Hustota národních silnic	Míra urbanizace	Míra rozvodovosti	Celkový přírůstek	Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva (25-64 let)	Míra religiozity	Parlamentní volby PSD
Alba	12	19	8	19	10	9	12	33	16	19	6
Arad	10	5	24	16	14	12	22	19	14	14	5
Arges	6	13	31	5	8	21	7	24	12	38	36
Bacau	27	30	42	20	30	25	10	25	27	23	22
Bihor	13	7	20	38	28	19	11	18	11	26	7

Bistrita-Nasaud	17	11	25	39	36	38	38	6	26	35	9
Botosani	41	23	41	28	16	28	27	13	39	34	38
Braila	16	31	9	30	39	7	3	37	23	27	12
Brasov	5	12	6	10	12	3	4	20	4	9	27
Bucuresti	1	3	1	1	1	1	8	17	1	1	30
Buzau	32	38	13	31	41	31	25	26	34	31	37
Calarasi	38	34	33	24	3	36	13	34	41	5	28
Caras-Severin	15	4	14	34	37	11	2	38	25	3	15
Cluj	4	6	11	3	13	6	23	15	2	7	4
Constanta	7	10	15	11	29	4	20	7	6	2	20
Covasna	23	20	5	41	17	17	31	9	30	40	14
Dâmbovita	25	32	34	17	6	42	19	12	28	41	21
Dolj	18	39	32	15	34	13	42	31	10	28	33
Galati	29	40	37	13	27	10	6	30	19	13	31
Giurgiu	36	24	28	22	7	41	39	22	42	16	40
Gorj	11	33	30	6	18	22	40	21	17	39	10
Harghita	20	26	4	42	31	33	33	23	32	42	41
Hunedoara	14	27	18	23	24	2	1	41	13	15	23
Ialomita	31	35	27	25	15	24	21	29	37	17	18
Iasi	24	17	36	8	33	34	37	5	9	8	26
Ilfov	2	1	7	2	2	26	41	1	5	6	39
Maramures	28	8	23	33	38	16	16	14	21	20	11
Mehedinti	33	37	29	18	11	20	18	40	24	21	29
Mures	19	15	3	14	35	14	30	8	20	29	1
Neamt	39	28	21	40	25	39	5	16	7	30	24
Olt	40	36	26	12	40	32	32	39	36	24	35
Prahova	9	16	35	7	19	15	17	27	15	37	17
Salaj	21	21	10	29	20	29	29	32	22	32	3
Satu Mare	26	14	17	26	32	23	24	35	29	22	2
Sibiu	8	9	2	9	26	5	9	10	8	11	8
Suceava	34	29	19	27	22	27	26	3	31	33	19
Teleorman	35	41	38	32	23	40	28	42	38	10	42
Timis	3	2	22	4	5	8	36	4	3	4	13
Tulcea	30	22	40	21	42	18	15	36	35	12	16
Vâlcea	22	18	16	35	9	35	34	28	18	36	34
Vaslui	42	42	12	36	21	30	14	11	40	18	25
Vrancea	37	25	39	37	4	37	35	2	33	25	32

Zdroj: vlastní zpracování

Z výsledných dat této analýzy byla vytvořena mapa 13, která ukazuje rozložení vyspělejších a zaostalejších regionů Rumunska. Výsledky mapy ukazují, že vyspělejší regiony leží převážně na západě a severozápadě území s přesahem do středního Rumunska včetně hlavního města Bukureště a župy Ilfov. Mezi vyspělé regiony se dají zařadit župy, které jsou ostrovy mezi méně vyspělými župami. Souvisí to především s dominancí měst Constanty a Iasi, které jsou přirozenými centry oblasti a které splňují v rámci Rumunska prozápadní charakteristiky.

Z výsledků pořadníkové metody je očividné, že hlavní město Bukurešť má ve většině ukazatelů nejvyšší výsledky, především ukazatele ekonomické. Pouze v ukazateli výsledky parlamentních voleb se ocitá až na 30. místě. V Bukurešti podpořili obyvatelé velkým ziskem 65,3 % sociální demokracii, což je vysoko nad republikovým průměrem. Mezi další premianty této tabulky patří župa Ilfov, která je velmi silná v ekonomických ukazatelích, což dokládá úzké propojení s Bukureští. Také v župě Ilfov, výrazně uspěla strana sociální demokracie a její výsledek župu dostává až na 39. místo. Ukazuje to na nepoměr bohatství obyvatelstva a té župy s výsledky voleb. Velmi vysoké hodnoty dosahuje župa Cluj na severozápadě Rumunska. Tento region je na rumunské poměry velmi vyspělý. V župě Cluj je nízká nezaměstnanost a také průměrné mzdy zde mají nadprůměrné. Župa Cluj pouze v míře rozvodovosti nemá vyloženě prozápadní hodnoty a je až na 23. místě. Mezi velmi vyspělé regiony podle této metody patří Sibiu, Brasov, což jsou centrální regiony, stále ovlivněné historickým vývojem, kdy vždy patřily k nejrozvinutějším oblastem Sedmihradska. Také župa Timis, kde se nachází město Temešvár, má velmi nadprůměrné výsledky. Jediným výrazně horším výsledkem je míra rozvodovosti, kdy region nabývá velmi nízkých „tradičních“ hodnot.

Nejhorší výsledky dosáhly župy nalézající se na jih země u hranic s Bulharskem. Tyto regiony jsou převážně zemědělské s absencí velkého město. Jedná se zejména o župu Teleorman, Olt a také župu Buzau, která leží v blízkosti Bukurešti a také župy Prahova. Tyto tři regiony ztrácejí ve velkém své obyvatelstvo. V ekonomických ukazatelích patří vždy k těm horším, především v HDP/obyvatele, což naznačuje absenci průmyslu a také služeb. U župy Olt je pouze průměrná měsíční mzda vyšší, než je republikový průměr. Župa Buzau má nejhorší výsledek v hustotě silniční sítě, což je absencí přímé hlavní silnice, která by vedla z Bukureště a také další významnější silnice tento region obcházejí.

Mapa 13

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 7 nám přímo dokládá indexy za každou určenou oblast zkoumání a výsledný souhrnný index a z něho vytvořené pořadí od 1 (nejlepšího) po 42 (nejhoršího). Ze všech žup dopadlo nejlépe hlavní město Bukurešť, které má výsledný index 6,36, což zvyšují již zmíněné výsledky voleb. S odstupem dvou bodů je druhá župa Cluj, která v indexu ostatních ukazatelů dopadla na 1. místě a v ekonomických ukazatelích byla za Bukureští a jejím zázemím Ilfov. Na prvních místech jsou regiony s velkými městy, které do jisté míry indikátory a následně veškeré výsledky zkreslují. Mezi vyspělými regiony je také region Salaj (severozápad), který byl přiřazen také z důvodu geografické generalizace území. Přesto výsledky tohoto regionu jsou většinou průměrné. Kromě jižních regionů, které mají nejhorší výsledky, také župy Botosani a Suceava, které hraničí s Ukrajinou popř. s Moldávií. Také tyto župy jsou spíše venkovské, bez větších měst a příslušných služeb s přidanou hodnotou.

Tabulka 7: Indexy podle metody pořadí regionů Rumunska

	průměr pořadí v ekonomických indikátorech (index)	průměr pořadí v sociálních indikátorech (index)	průměr pořadí v ostatních indikátorech (index)	celkové pořadí (index) metoda pořadí	celkové pořadí regionu metoda pořadí
Alba	13,6	17,5	12,5	14,94	9
Arad	13,8	16,75	9,5	14,12	8
Arges	12,6	16	37	18,84	14
Bacau	29,8	21,75	22,5	25,12	26
Bihor	21,2	14,75	16,5	17,68	11
Bistrita- Nasaud	25,6	27	22	25,44	29
Botosani	29,8	26,75	36	29,82	38
Braila	25	17,5	19,5	20,9	17
Brasov	9	7,75	18	10,3	5
Bucuresti	1,4	6,75	15,5	6,36	1
Buzau	31	29	34	30,8	40
Calarasi	26,4	31	16,5	26,26	33
Caras- Severin	20,8	19	9	17,72	12
Cluj	7,4	11,5	5,5	8,66	2
Constanta	14,4	9,25	11	11,66	6
Covasna	21,2	21,75	27	22,58	19
Dâmbovita	22,8	25,25	31	25,42	28
Dolj	27,6	24	30,5	26,74	35
Galati	29,2	16,25	22	22,58	20
Giurgiu	23,4	36	28	29,36	37
Gorj	19,6	25	24,5	22,74	22
Harghita	24,6	30,25	41,5	30,24	39
Hunedoara	21,2	14,25	19	17,98	13
Ialomita	26,6	27,75	17,5	25,24	27
Iasi	23,6	21,25	17	21,34	18
Ifov	2,8	18,25	22,5	12,92	7
Maramures	26	16,75	15,5	20,2	16
Mehedinti	25,6	25,5	25	25,44	30
Mures	17,2	18	15	17,08	10
Neamt	30,6	16,75	27	24,34	24
Olt	30,8	34,75	29,5	32,12	41
Prahova	17,2	18,5	27	19,68	15
Salaj	20,2	28	17,5	22,78	23
Satu Mare	23	27,75	12	22,7	21
Sibiu	10,8	8	9,5	9,42	3
Suceava	26,2	21,75	26	24,38	25
Teleorman	33,8	37	26	33,52	42
Timis	7,2	12,75	8,5	9,68	4
Tulcea	31	26	14	25,6	31
Vâlcea	20	28,75	35	26,5	34
Vaslui	30,6	23,75	21,5	26,04	32
Vrancea	28,4	26,75	28,5	27,76	36

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 8: Indexy získané na základě metody regionálních odchylek od mediánu

	HDP/obyy.	Míra nezaměstnanosti	Podíl EAO v terciéru	Průměrná hrubá měsíční mzda	Hustota národních silnic	Míra urbanizace	Míra rozvodovosti	Celkový přírůstek	Podíl VŠ obyvatelstva	Míra religiozity	Parlamentní volby PSD
Alba	123,8	100,2	109,8	101,6	124,6	123,8	118,9	89,8	115,6	101,6	129,8
Arad	130,3	103,1	99,3	106,1	116,4	115,8	99,3	102,8	119,6	106,5	137,8
Arges	150,9	101,3	93,7	126,0	125,1	100,0	128,7	98,8	122,3	64,5	82,8
Bacau	90,7	98,4	77,9	101,1	92,6	94,7	122,2	97,4	93,7	98,4	99,9
Bihor	118,5	103,0	100,1	91,6	95,0	103,6	120,3	103,6	125,6	93,5	127,0
Bistrita-Nasaud	104,8	101,7	98,0	90,5	81,9	78,9	69,7	115,8	94,4	72,6	120,0
Botosani	68,0	99,7	81,1	94,9	115,3	88,2	92,2	107,0	68,4	75,8	79,2
Braila	105,1	98,4	108,4	94,0	75,5	136,6	149,6	77,5	99,0	91,9	112,8
Brasov	151,7	101,6	148,3	114,3	123,2	154,1	143,3	102,3	154,8	112,9	92,1
Bucuresti	315,8	103,7	177,2	172,9	629,7	210,5	126,5	104,2	267,8	203,2	89,5
Buzau	83,3	95,7	105,5	94,0	71,9	86,3	96,1	97,1	83,7	77,4	82,1
Calarasi	75,0	97,6	91,3	96,6	162,0	81,3	114,7	89,2	65,1	125,8	91,9
Caras-Severin	109,4	103,3	104,4	93,2	80,4	117,9	154,4	62,2	96,3	135,5	109,4
Cluj	162,3	103,1	106,8	133,1	120,6	138,7	98,5	106,1	184,1	119,4	138,8
Constanta	149,2	101,8	104,1	112,1	93,0	146,1	102,8	115,6	141,5	140,3	102,2
Covasna	99,8	100,2	151,8	85,9	111,6	104,6	78,5	109,1	87,0	59,7	109,7
Dâmbovita	95,2	98,3	91,3	105,1	131,1	64,2	104,2	107,2	87,7	59,7	100,1
Dolj	104,4	95,6	92,1	107,7	86,9	113,7	33,5	90,8	130,9	85,5	88,0
Galati	87,6	95,5	85,7	111,2	95,8	118,3	130,8	91,7	105,6	108,1	89,3
Giurgiu	76,6	99,7	96,7	99,4	130,6	65,5	66,1	99,9	64,5	103,2	74,6
Gorj	127,9	97,8	94,5	120,3	103,6	100,0	65,6	100,4	113,0	62,9	115,1
Harghita	101,5	99,4	153,9	80,9	90,9	84,2	76,7	99,1	85,7	51,6	74,1
Hunedoara	110,3	99,4	101,7	98,2	97,0	161,1	157,7	39,3	120,3	106,5	98,8
Ialomita	87,2	97,5	97,2	96,5	116,0	97,1	100,7	91,8	74,4	103,2	105,5
Iasi	98,3	100,8	87,0	116,5	89,6	84,2	72,4	123,3	134,2	117,7	95,2
Ifov	227,9	104,4	138,4	145,2	264,2	91,2	63,6	256,0	145,5	124,2	75,9
Maramures	88,6	102,2	99,6	93,4	80,4	105,3	108,7	106,9	100,3	101,6	115,1
Mehedinti	82,1	96,0	96,4	103,7	124,3	102,5	106,1	58,1	97,7	100,0	91,9
Mures	103,0	101,0	159,3	108,2	82,4	108,6	81,9	109,5	105,6	85,5	158,7
Neamt	72,6	99,3	100,1	89,5	96,8	78,9	132,0	105,2	138,2	85,5	98,1
Olt	71,9	96,1	97,5	111,6	74,6	85,7	78,2	62,1	78,4	98,4	87,7
Prahova	135,6	101,0	91,0	119,4	101,7	105,5	107,8	97,0	119,6	69,4	107,1
Salaj	100,1	100,1	107,6	94,4	100,8	86,9	83,7	90,5	99,7	77,4	154,8
Satu Mare	93,4	101,3	103,1	95,4	90,4	99,2	97,4	85,3	87,7	100,0	156,1
Sibiu	147,9	102,0	168,1	115,9	96,3	140,2	125,9	107,5	138,2	109,7	124,6
Suceava	78,5	99,1	101,5	95,0	99,9	89,9	93,3	128,1	86,4	77,4	104,8
Teleorman	77,6	94,9	85,4	93,6	97,4	70,9	89,9	25,9	69,1	111,3	66,1
Timis	184,7	104,4	99,9	131,3	139,3	129,5	73,1	127,3	166,8	130,6	112,8
Tulcea	87,4	99,9	83,5	100,6	52,6	103,8	111,9	84,3	81,1	109,7	107,6
Vâlcea	99,9	100,4	103,9	92,5	125,0	84,2	75,3	92,9	108,3	72,6	88,0
Vaslui	59,0	93,5	105,8	91,7	100,2	86,5	113,2	107,2	67,8	103,2	96,0
Vrancea	75,9	99,6	83,8	91,7	141,7	79,2	75,1	132,1	85,7	95,2	88,8

Zdroj: vlastní zpracování

Druhá metoda analýzy faktorů tzv. metoda odchylek od mediánu ukazuje přímo rozložení daného v daném regionu vůči průměrné hodnotě. Z výsledků výrazně vystupuje hlavní město Bukurešť, což u předchozího typu, tak očividné nebylo. Bukurešť podle této analýzy dosahuje 315,8 % mediánové hodnoty HDP/ obyvatele, což značí velkou koncentraci veškerého kapitálu, institucí do hlavního města. Dále je Bukurešť vysoce nadprůměrná v hustotě národních silnic, což jsou zkreslená data způsobené malou rozlohou župy. Nepopírá to fakt, že významné silnice začínají právě v Bukurešti. Mezi další vysoce nadprůměrné výsledky patří podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, což je typický rys hlavních měst, že se zde koncentruje větší počet vysokoškoláků, než je celostátní průměr.

Také další župy přirozeně dosahují nad mediánovou hodnotu, tak extrémních hodnot kromě župy Ilfov nikdo nedosahuje. Župa Ilfov má vysoce nadprůměrný celkový přírůstek 256 % nad mediánovou hodnotou. Také zde je vyšší hustota silnic, což souvisí se silniční sítí, která vychází z Bukureště přes Ilfov.

Z tabulky 8 byla vytvořena mapa 14, která značí územní polaritu socioekonomické diferenciaci Rumunska. Na první pohled je výsledek této metody identický s metodou předchozí. Vyspělejší regiony leží na západě, severozápadně s protažením do centrálního Rumunska až k hlavnímu městu Bukurešť a župy Ilfov. Na mapě jsou kromě popsaného území dva ostrovy regionů, které svými charakteristikami splňují podmínky vyspělejších regionů. Při této metodě je za vyspělejší region považovaný takový, který má souhrnný ukazatel vyšší, než je 100, což je mediánová hodnota. Díky této metodě se do vyspělejších regionů dostal Neamt na severovýchodě Rumunska. Župa Neamt se dostala k těmto regionů, díky sociálním ukazatelům, které má až na míru urbanizace nadprůměrný. Region má vyšší podíl vysokoškoláků a také celkový přírůstek není tolik záporný. Naopak k méně vyspělým regionům se dostala župa Covasna a Gorj. Župa Gorj má pouze ekonomický ukazatele vyšší, než je medián, především HDP/obyvatele a průměrnou měsíční mzdu. Župa Covasna má také vyšší hodnoty ekonomických ukazatelů, zejména podíl EAO v terciéru, kde je nerepublikovým průměrem, zejména díky turistice a chybějícím výraznějším průmyslovým závodům.

Mapa 14

Zdroj: vlastní zpracování

Výsledky indexů získané pomocí odchylky od mediánu se podobají výsledkům metody pořadí, přesto je zde rozdíl. Dle souhrnného indexu je první s 2,12 od mediánu Bukurešť. Tento stav dokládá výraznou dominanci hlavního města. Na druhé straně tabulky se nacházejí stejné župy jako v předchozí analýze. Na posledním místě je župa Teleorman, která dosahuje pouze 79 % mediánu Rumunska. Nejvíce zaostalou oblastí ukazatelů jsou ty sociální. V míře urbanizace a celkového přírůstku dosáhl Teleorman pouhých 25 % mediánu.

Tabulka 9: Indexy získané na základě metody odchylky od mediánu

	Index ekonomický	Index sociální	Index ostatní	Souhrnný index	Celkové pořadí
Alba	224,0	224,1	115,7	112,7	8
Arad	222,1	218,7	122,1	112,6	9
Arges	238,8	224,9	73,7	107,5	13
Bacau	184,3	204,0	99,1	97,5	26

Bihor	203,3	226,5	110,3	108,0	12
Bistrita-Nasaud	190,8	179,4	96,3	93,3	35
Botosani	183,6	177,9	77,5	87,8	39
Braila	192,6	231,4	102,4	105,3	15
Brasov	255,7	277,3	102,5	127,1	4
Bucuresti	559,7	354,5	146,4	212,1	1
Buzau	180,2	181,6	79,7	88,3	38
Calarasi	209,0	175,2	108,8	98,6	25
Caras-Severin	196,3	215,4	122,5	106,8	14
Cluj	250,4	263,7	129,1	128,6	3
Constanta	224,1	253,0	121,3	119,7	7
Covasna	219,7	189,7	84,7	98,8	24
Dâmbovita	208,4	181,6	79,9	94,0	31
Dolj	194,7	184,4	86,7	93,2	36
Galati	190,3	223,2	98,7	102,4	17
Giurgiu	201,2	148,0	88,9	87,6	40
Gorj	217,7	189,5	89,0	99,2	23
Harghita	210,7	172,8	62,8	89,3	37
Hunedoara	202,7	239,1	102,6	108,9	11
Ialomita	197,7	182,0	104,4	96,8	27
Iasi	196,9	207,1	106,5	102,1	18
Ilfov	352,1	278,2	100,0	146,1	2
Maramures	185,7	210,6	108,4	100,9	20
Mehedinti	201,0	182,2	95,9	95,8	29
Mures	221,6	202,8	122,1	109,3	10
Neamt	183,3	227,2	91,8	100,5	21
Olt	180,7	152,2	93,1	85,2	41
Prahova	219,5	214,9	88,2	104,5	16
Salaj	201,2	180,4	116,1	99,6	22
Satu Mare	193,4	184,8	128,1	101,3	19
Sibiu	252,1	255,9	117,2	125,0	28
Suceava	189,6	198,9	91,1	95,9	28
Teleorman	179,6	127,9	88,7	79,2	42
Timis	263,8	248,3	121,7	126,8	5
Tulcea	169,6	190,5	108,6	93,7	33
Vâlcea	208,7	180,3	80,3	93,9	32
Vaslui	180,0	187,3	99,6	93,4	34
Vrancea	197,1	186,0	92,0	95,0	30

Zdroj: vlastní zpracování

Při porovnání obou metod jsou vidět drobné rozdíly v pořadí jednotlivých žup. Hlavní město Bukurešť dosahuje vysoce nadprůměrné hodnoty a s přehledem je na prvním místě. V metodě odchylek od mediánu je na druhém místě župa Ilfov, která je druhá díky vysoce nadprůměrným výsledkům zejména ekonomických, při převedení na pořadníkovou metodu, patří župě Ilfov až 7. místo. Místa se mění také na dalších pozicích, pouze 10. příčka patří v obou případech župě Mures. Přesto v první desítce jsou zastoupeny stejné župy. K nejvyspělejším tedy patří župy Bukurešť, Cluj, Ilfov, Brasov, Sibiu, Timis, Constanta, Arad, Alba a Mures.

V druhé polovině tabulky se objevují stejné župy jako Hunedoara, Arges, Prahova nebo Bihor. Župy, které se objevují mezi vyspělými regiony pouze v jedné z metod, se nacházejí v blízkosti rozdělovací linie. Župa Neamt se v pořadnickové metodě nachází na 23. příčce a od vyspělých regionů ji dělí hodnota 1,6. Oproti tomu župy Salaj a Gorj, jsou lehce pod hodnotou mediánu, proto nemohly být počítány k vyspělejším regionům. Na druhé straně tabulky se nacházejí převážně župy jižní oblasti Olt, Teleorman a Giurgiu a dále regiony východního Rumunska např. Harghita, Botosani a Buzau.

Tabulka 10: porovnání pořadí rumunských žup dle obou typů analýz

	Metoda odchylek od mediánu		Metoda pořadí	Pořadí
Bucuresti	212,1	Bucuresti	6,36	1
Ilfov	146,1	Cluj	8,66	2
Cluj	128,6	Sibiu	9,42	3
Brasov	127,1	Timis	9,68	4
Timis	126,8	Brasov	10,3	5
Sibiu	125,0	Constanta	11,66	6
Constanta	119,7	Ilfov	12,92	7
Alba	112,7	Arad	14,12	8
Arad	112,6	Alba	14,94	9
Mures	109,3	Mures	17,08	10
Hunedoara	108,9	Bihor	17,68	11
Bihor	108,0	Caras-Severin	17,72	12
Arges	107,5	Hunedoara	17,98	13
Caras-Severin	106,8	Arges	18,84	14
Braila	105,3	Prahova	19,68	15
Prahova	104,5	Maramures	20,2	16
Galati	102,4	Braila	20,9	17
Iasi	102,1	Iasi	21,34	18
Satu Mare	101,3	Covasna	22,58	19
Maramures	100,9	Galati	22,58	20
Neamt	100,5	Satu Mare	22,7	21
Salaj	99,6	Gorj	22,74	22
Gorj	99,2	Salaj	22,78	23
Covasna	98,8	Neamt	24,34	24
Calarasi	98,6	Suceava	24,38	25
Bacau	97,5	Bacau	25,12	26
Ialomita	96,8	Ialomita	25,24	27
Suceava	95,9	Dâmbovita	25,42	28
Mehedinti	95,8	Bistrita-Nasaud	25,44	29
Vrancea	95,0	Mehedinti	25,44	30
Dâmbovita	94,0	Tulcea	25,6	31
Vâlcea	93,9	Vaslui	26,04	32

Tulcea	93,7	Calarasi	26,26	33
Vaslui	93,4	Vâlcea	26,5	34
Bistrita-Nasaud	93,3	Dolj	26,74	35
Dolj	93,2	Vrancea	27,76	36
Harghita	89,3	Giurgiu	29,36	37
Buzau	88,3	Botosani	29,82	38
Botosani	87,8	Harghita	30,24	39
Giurgiu	87,6	Buzau	30,8	40
Olt	85,2	Olt	32,12	41
Teleorman	79,2	Teleorman	33,52	42

Zdroj: vlastní zpracování

6. Syntéza územní polarity Rumunska

Ze všech dosud zjištěných výsledků je důležitá syntéza celé problematiky územní polarity Rumunska. Rumunsko je stát jednotný, v dnešní podobě necelých 100 let, a stále jsou v zemi viditelné velké rozdíly ve společnosti mezi jednotlivými regiony, které vytvářejí územní diferenciaci. Pro lepší komparaci jsou v syntéze zařazeny kromě územních jednotek NUTS 3 (župy), také vyšší územní celky NUTS 2, které znázorňují prostorově generalizovanou územní diferenciaci Rumunska.

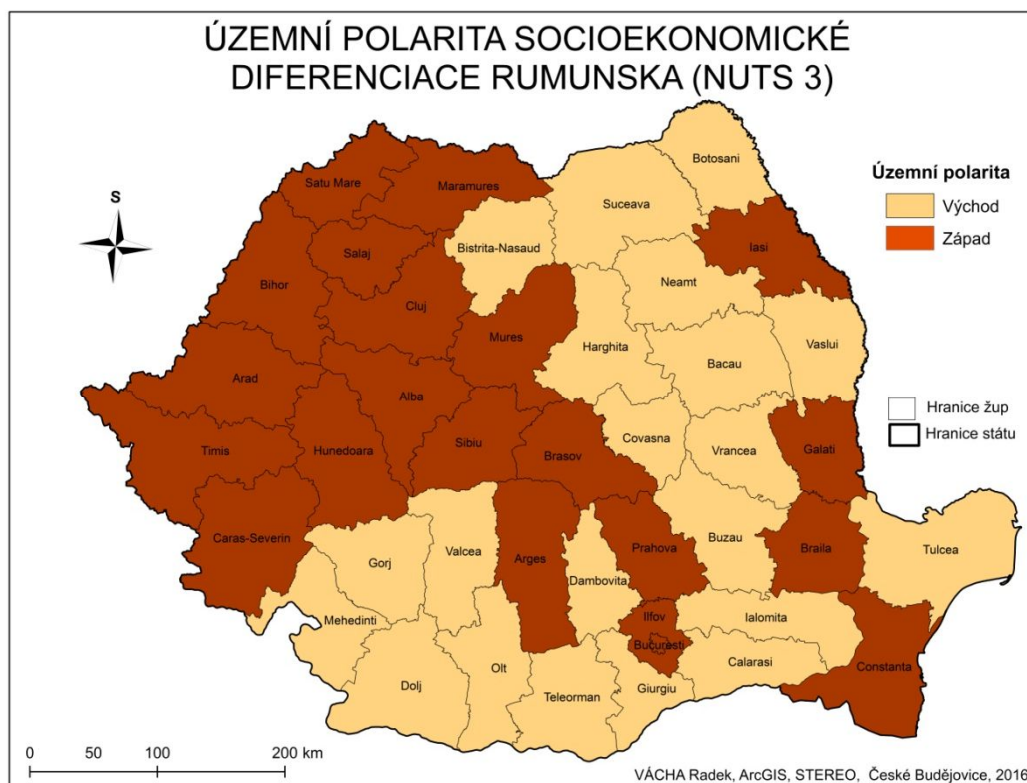
6.1 Hlavní determinanty územní polarity Rumunska

Výsledná mapa územní polarity socioekonomické diferenciaci Rumunska reflektuje již komentované výsledky územní polarity podle dvou metod analýzy faktorů. Při syntéze výsledků obou metod vyšly za vyspělejší - „západnější“ ty regiony, které se objevovaly u obou analýz. Na mapě 15 je zřejmé, že jádrem bohatších a vyspělejších žup je západ Rumunska při hranicích převážně s Maďarskem. Spolu s centrálními regiony Sibiu a Brasov patří tento západní pás k historické zemi Sedmihradsko. Je zde také přítomná výraznější maďarská menšina a tyto regiony jsou vlastně svým historickým vývojem velmi odlišné a více „západní“ oproti celému Rumunsku. Zmiňované regiony netrpí vysokou nezaměstnaností. Nacházejí se zde větší města, ve kterých jsou značně rozvinuté služby na rumunské poměry. Tyto župy mají také vyšší mzdy a v posledních volbách tato oblast hlasovala převážně pro maďarské prozápadní strany, čímž se velmi odlišují od ostatních. Župy v této oblasti mají také největší potenciál pro investice, protože leží v blízkosti Maďarska. Nejrozvinutější oblastí Rumunska je přesto Bukurešť a jeho přidružená župa Ilfov. Jedná se o župy, které hrají důležitou roli v hospodářství Rumunska. Hlavní město Bukurešť je typické velkoměsto, ve kterém je centrum všech odvětví, jež jsou pro dnešní dobu důležité. Jsou zde centra bank, nadnárodních společností, telekomunikací, IT a dalších specializovaných odvětví. Župa Ilfov vesměs čerpá výhody Bukureště. Blízká vzdálenost od hlavního města je velmi výhodná. Jako jediné župě v Rumunsku neustále stoupá počet obyvatel, který je daný stěhováním do zázemí Bukureště a také vyšší porodností. Jedná se o názorný příklad probíhající suburbanizace. Pokud se rumunské ekonomice bude dařit, bude Bukurešť a Ilfov stále bohatnout, protože je zde koncentrovaná ekonomická moc celé země. Mezi vyspělé regiony patří také župy Prahova a Arges. Jsou to bohaté regiony s průmyslovou tradicí. Leží na významných dopravních tepnách, což je v dnešní době

obrovskou výhodou. K vyspělým regionům patří župy města Constanty a Iasi. Župa Constanta je region s velkým potenciálem, zejména kvůli cestovnímu ruchu, který se v Rumunsku postupně masifikuje. Župa Iasi je průmyslový region těžící především z jeho župního města, který je čtvrtým největším v Rumunsku. Je to přirozené centrum rumunského Moldavska. Do vyspělých regionů Rumunska se také řadí župa Braila a Galati. Jsou to sice zemědělské regiony, ale s velkým procentem městského obyvatelstva. V Braile se navíc nachází důležitý rumunský přístav.

Mezi chudé a zaostalejší regiony patří celý jih Rumunska, tedy podél řeky Dunaj včetně její delty Tulcey. Dále se jedná o východní pás, který prostupuje od hranic s Bulharskem až k hranicím s Ukrajinou a Moldavskem. Je to pás spíše zemědělských regionů bez významnějších měst. Navíc v severní části této oblasti prostupují Jižní Karpaty jako přírodní bariéra, která zabraňuje většímu rozvoji žup.

Mapa 15

Zdroj: vlastní zpracování

Pro interpretaci možných rozdílů výsledků je součástí této kapitoly faktorová analýza a následná syntéza výsledků obou metod do jedné mapy územní polarity socioekonomické diferenciacie Rumunska pro regiony Evropské unie tzv. NUTS 2. Jsou to uměle vytvořené regiony pro potřebu evropské statistiky a také pro rozdělování

dotací mezi členské státy. Každý stát si tyto regiony vytvářel sám. Rumunsko vytvořilo 8 velkých regionů soudržnosti. Rumunské regiony soudržnosti obsahují zhruba 4 až 6 žup.

Výsledky souhrnných indexů obou metod rozčlenily regiony stejně. Nejvyspělejším regionem NUTS 2 je Bucuresti – Ilfov, tedy spojení těchto dvou žup do jednoho regionu. V metodě odchylek od mediánu dosahuje region hodnoty 181,5 %, tedy necelý dvojnásobek mediánu. Mezi další vyspělejší regiony vyplývající z této analýzy patří region Vest, kde je součástí župa např. Timis a Arad, dále Centru (Sibiu a Brasov) a region Nord-Vest. Nejméně rozvinutým regionem je Sud- Vest- Oltenia, což je sdružení žup Teleorman nebo Olt.

Tabulka 11: Souhrnné indexy dle metody odchylky od mediánu pro regiony NUTS 2

	Index ekonomický	Index sociální	Index ostatní	Souhrnný index	Celkové pořadí
Nord-Vest	202,4	201,2	120,1	104,8	4,0
Centru	209,2	210,6	108,6	105,7	3,0
Nord-Est	171,8	194,9	99,3	93,2	6,0
Sud-Est	191,8	198,5	105,7	99,2	5,0
Sud-Muntenia	190,1	159,0	91,1	88,0	7,0
Bucuresti - Ilfov	428,1	334,8	144,6	181,5	1,0
Sud-Vest Oltenia	186,1	143,9	91,6	84,3	8,0
Vest	224,1	190,8	121,3	107,2	2,0

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 12: Souhrnné indexy dle metody pořadí pro regiony NUTS 2

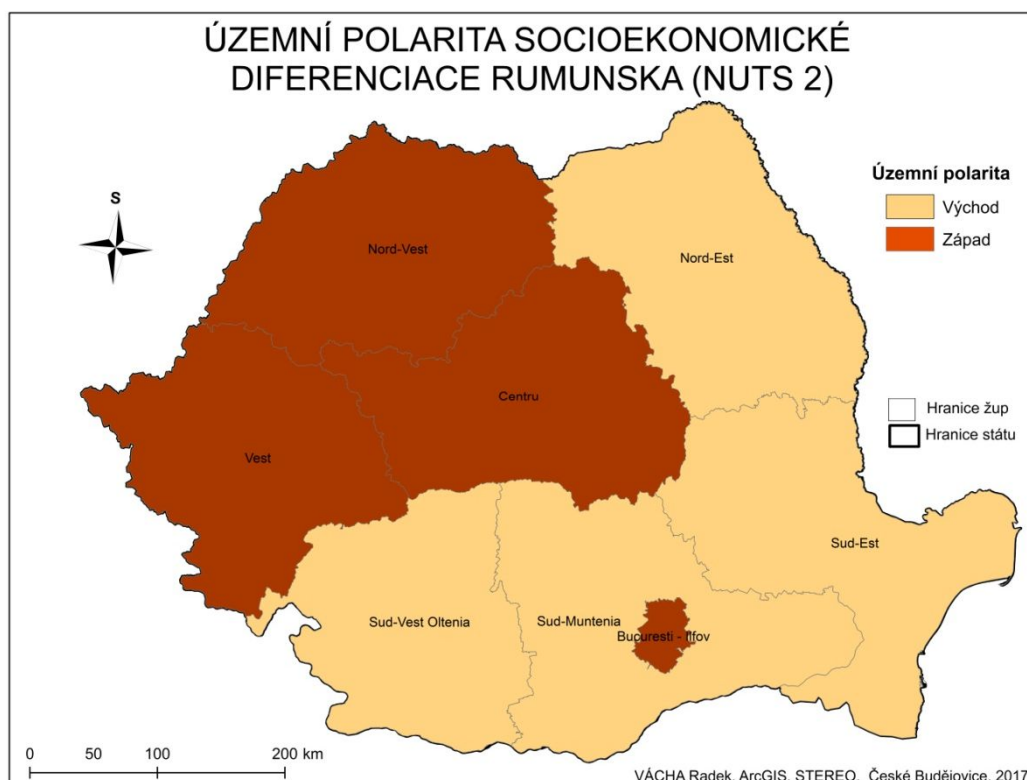
	Index ekonomický	Index sociální	Index ostatní	Souhrnný index	Celkové pořadí
Nord-Vest	4,2	4,5	2,5	3,98	4
Centru	3,6	2,75	4	3,34	3
Nord-Est	6,2	5,5	4,5	5,58	6
Sud-Est	5,8	4	6	5,12	5
Sud-Muntenia	5,8	6,75	5	6,02	7
Bucuresti - Ilfov	1,4	1	4,5	1,86	1
Sud-Vest Oltenia	6	6,75	6,5	6,4	8
Vest	3	3,75	2,5	3,2	2

Zdroj: vlastní zpracování

Při pohledu na mapu je zjevné, že regiony, které byly součástí toho západního jádra, patří také v rámci regionů NUTS 2 k nejméně vyspělým. Jednotlivý hnědý pás vyspělejších tří regionů doplňuje ostrov region Bucuresti – Ilfov na jihu země. Mapa 16 ukazuje zgeneralizovanou podobu územní polarizace socioekonomické diferenciace Rumunska. Rozvinuté župy na východě země splynuly ve výsledné generalizaci s ostatními nevyspělými župami této oblasti. Na základě výsledků lze konstatovat, že Rumunsko územní polaritu „západ – východ“ do určité míry naplňuje, tedy mimo specifické území hlavního města Bukurešť.

Mapa 16

Zdroj: vlastní zpracování

Za vznikem územní polarizace určitého území stojí dlouhodobý proces, ovlivněný několika proměnnými, které území vnitřně diferencují. Rumunsko leží mimo důležité jádrové rozvojové oblasti a osy Evropy a celé území patřilo k periferiím evropského prostoru většinu svého vývoje.

Hlavním determinantem, který přispěl k současnému stavu, kdy je Rumunsko územně polarizované, je historický vývoj celého území. Treptow (2000) několikrát zmiňuje, že Rumunsko prodělalo ve svém vývoji několik otřesů, převratů, včetně dlouhého odděleného vývoje historických zemí. Například Sedmihradsko, které bylo

bráno celá staletí jako uherské území, region výrazně změnilo. Sedmihradsko bylo dotováno s královských a později z císařských peněz. Sice negativním společenským jevem bylo vyčlenění Rumunů ze společnosti, ale do oblasti přicházeli obchodníci z Německa, Maďarska a celé oblasti dodali prozápadní charakter. Tento stav přetrval až do konce nadvlády. Důkazem tohoto jevu na daném území je existence železnice či dílčích průmyslových kapacit z daného období. I přes dlouhou etapu komunismu zůstalo Sedmihradsko relativně bohatší částí Rumunska. Pro dnešní vývoj této oblasti je výhodou relativní blízkost se Střední Evropou. Oproti tomu Valašsko či Moldavsko, byla dvě knížectví, která zažila pouze pár světlých okamžiků. Celá staletí bylo Valašsko pod vládou a neustálou hrozbou Turků.

Významným determinantem, který přetrvává do dnešní doby, ale který zároveň determinuje celé Rumunsko je období komunismu, zejména vláda Ceaucesca. Tento diktátor dokázal nemožné. Zemědělské Rumunsko dovedl k potravinové krizi, všechny finanční prostředky vedly k zaplacení zahraničního dluhu a k výstavbě honosných paláců. Jeho režim přivedl Rumunsko na pokraj bankrotu a přerhal všechny diplomatické vazby s celou Evropou. V devadesátých letech se při investicích na Rumunsko zapomínalo a žádný výrazný růst a posun vpřed nenastal.

Posledním výrazným determinantem územní polarizace je míra urbanizace. Župy, ve kterých bylo zastoupení městského obyvatelstva větší, dosahují vyšších výsledků u dalších ukazatelů. Města jako Temešvár, Cluj – Napoca, Iasi nebo Brašov jsou důkazem toho, že výrazně tyto města vylepšují průměr své župy. Je tedy logické, že v těchto regionech se zdržuje vysokoškolsky vzdělané obyvatelstvo, obyvatelé s vyššími příjmy a je zde také nižší nezaměstnanost.

6.2 Kategorizace indikátorů dle míry polarizace

Pro komplexní zhodnocení výsledků práce je také důležité zhodnotit, jak velkou měrou indikátory ovlivnily celkovou územní polaritu socioekonomické diferenciaci. Ukazatele byly roztrženy podle míry ovlivnění výsledné analýzy do tří skupin (vysoká, střední a nízká míra polarizace).

Skupina ukazatelů s vysokou mírou polarizace jasně znázorňují územní polaritu. Součástí druhé skupiny jsou ukazatele, které determinují polaritu pouze zčásti. Poslední skupina indikátorů nemá vesměs spojitost s výsledným rozdělením státu.

Tabulka 13: Kategorizace ukazatelů dle míry územní polarity

Podíl VŠ obyvatelstva	Vysoká
HDP/obyv.	
Míra urbanizace	
Průměrná hrubá měsíční mzda	
Hustota národních silnic	Střední
Parlamentní volby PSD	
Míra rozvodovosti	
Celkový přírůstek	Nízká
Podíl EAO v terciéru	
Míra religiozity	
Míra nezaměstnanosti	

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi skupinu ukazatelů, které svými výsledky vystihují jasný gradient západ – východ, patří Podíl VŠ obyvatelstva, HDP/obyv., Míra urbanizace a Průměrná měsíční mzda. Jsou to převážně ukazatele z ekonomické oblasti. Všechny 4 indikátory vykazují územní polaritu podobnou té výsledné. U podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel je rozdělení dvou oblastí zjevné. Ukazatel HDP/ 1 obyvatele také poukazuje na vysokou míru územní polarity. HDP/ obyvatele sice nevytváří jednotný západní pás, přesto výsledky dokazují, že městské regiony mají ekonomické ukazatele o dost lepší. Ukazatel míry urbanizace je typický zástupce, který potvrzuje již zjištěnou územní polaritu. Zjednodušeně se dá říci, že městské regiony jsou většinou vyspělejší. Průměrná hrubá měsíční mzda je dalším z ukazatelů, který se blíží konečné představě územních rozdílů. U průměrné mzdy vyčnívají regiony východního Rumunska, ve kterých je průměrný výdělek velmi nízký. Na druhé straně spojitý pás od Bukureště přes župu Praha, Sibiu, Brasovaž po Cluj vykazuje nadprůměrné mzdy.

V kategorii středních ukazatelů jsou zařazeny výsledky parlamentních voleb, míra rozvodovosti a hustota národních silnic. Tyto tři ukazatele určují většinou pouze část disparity. Hustota národních silnic je velmi specifickým ukazatelem, který má vysokou vypovídající hodnotu, přesto mapu zkresluje některé důležité tahy a vznikají velké rozdíly mezi sousedními župami. Výsledky parlamentních voleb poukazují na územní polaritu také jen zčásti. Západní „Sedmhradský“ pás je zbarven tmavě, zejména díky tomu, že v této oblasti maďarská menšina hlasovala pro maďarské strany. Tento

ukazatel neplatí v okolí hlavního města Bukurešť. U míry rozvodovosti nelze vypořádat nějakou výraznější pravidelnost, ale nejvyšší hodnoty mají župy Hunedoara, Caras – Severin na západě země. Vysoké hodnoty mají také župy na východní hranici, které také patří k vyspělé části Rumunska.

Mezi nízké ukazatele, které nám výslednou územní polaritu ne zcela potvrdily, patří celkový přírůstek, podíl ekonomicky aktivních obyvatel v terciéru, míra religiozity a míra nezaměstnanosti. Z výše zmiňovaných ukazatelů nelze zřetelně vyvodit, zda se jedná o župy vyspělejší či zaostalejší.

7. Závěr

Hlavním cílem práce bylo vytvoření územní polariry a to pomocí detailní analýzy vybraných jevů. Prostřednictvím dvou metod faktorové analýzy došlo k vytvoření mapových výstupů, které ukazují územní polariry Rumunska v územních jednotkách NUTS 3 a dodatečně také s administrativními jednotkami NUTS 2, které nám vytvořily generalizovaný výstup dané problematiky. Západo-východní gradient se v územní polaritě socioekonomické diferenciacie potvrdil s výjimkou žup Bukurešť a Ilfov. Západní regiony nabývají vyspělejších hodnot oproti východním regionům. Jedinou výjimkou je oblast hlavního města Bukureště, které je se svými výsledky daleko nad celostátním průměrem, zejména v ekonomické charakteristice. Ve formátu NUTS 3 byly součástí vyspělých regionů také čtyři oddělené regiony, jež svým charakterem patří k vyspělejším regionům, zejména kvůli typickému městskému obyvatelstvu mající jiné demografické chování než obyvatelstvo venkovské.

V úvodu práce byly představeny 4 hypotézy, které se během výzkumu podařilo objasnit. První hypotéza ověřovala, zda župy historické země Sedmihradsko nemají odlišné charakteristiky a zda se budou řadit k Západním regionům ve faktorové analýze a dále v syntéze. Tento vstupní předpoklad se potvrdil. Župy Sedmihradska tedy mají vyšší ekonomické i sociální aspekty. Také v ukazateli voleb do parlamentu v roce 2012 regiony patřily k těm, u kterých nebyla podpora vítězné sociální demokracie tak výrazná, jako u regionů východních. Historický vývoj Sedmihradska s výhodnou polohou vůči Evropě tvoří ze Sedmihradska významnou a vyspělejší část Rumunska. První hypotéza se tedy potvrdila.

Druhá hypotéza se zabývala postavením Bukureště v rámci Rumunska. Předpokládalo se, že tento region bude dosahovat vysokých hodnot, převážně těch ekonomických. Tento jev se samozřejmě potvrdil. Město Bukurešť neboli župa Bukurešť vykazuje ve většině ukazatelů vysoké a nadprůměrné výsledky. Jediným ukazatelem, který měl velmi špatné výsledky ve vztahu k Bukurešti, jsou volby do parlamentu, kdy Bukurešť nepatří k pravicovým baštám, ale spíše naopak. Také druhá hypotéza byla potvrzena.

Třetí hypotéza měla za úkol objasnit, jestli pás Karpat, který kříží celým centrálním a severním územím Rumunska, bude mít za následek jev, kdy regiony, které mají na svém území tuto přirozenou bariéru, budou mít také nižší hodnoty ukazatelů, tedy budou patřit k těm chudším. Tato hypotéza se potvrdila pouze z části, protože Jižní

Karpaty ve středním Rumunsku výrazněji tato území neovlivňuje. Jsou to bohatší regiony, kde nebyly nalezeny výraznější omezení ve vybraných ukazatelích. Pás, ve kterém se Karpaty stáčí na sever území a prostupují směrem na Ukrajinu, patří chudším a venkovským župám. Jedná se především o župu Suceavu, Bistritu – Nasaud a další.

Poslední hypotéza se zaměřovala na župy, ve kterých sídlí velká rumunská města. Hypotéza vycházela z předpokladu, že v těchto městech bude bydlet větší procento vysokoškolsky vzdělaných obyvatel a budou na to navázané další ukazatele. Tato hypotéza se také potvrdila, protože vzdělanější obyvatelstvo bydlí v Rumunsku převážně v městských župách. V těchto městech jsou vytvořena pracovní místa pro vysokoškolsky vzdělané obyvatele v terciéru popřípadě v kvartéru. Takové župy mají podstatně vyšší mzdy, což úzce souvisí s trhem práce daného regionu. Mezi takové regiony, kde se hypotéza potvrdila, patří hlavní město Bukurešť, Cluj, Temešvár, Constanta a také Brašov.

8. Seznam použité literatury a internetových pramenů

Literatura

BANICA, A., ISTRATE, M. (2012): Urban identities in peripheral spaces: The Carpathian small towns in Romania. *Seria Geografie*, 22, č. 2, Oradea, s. 262 – 272.

BOLDEA, M. (2012): Regional Disparity Analysis: The Case of Romania. *Journal of Eastern Europe Research in Business & Economics*, s. 1 -10

HAVLÍČEK, T., CHROMÝ, P. (2001): Příspěvek k teorii polarizovaného vývoje území se zaměřením na periferní oblasti. *Geografie – Sborník ČGS*, 106, č. 1, s. 1–11.

HOLAKOVSKÝ, J. (2014): Územní polarita socioekonomické diferenciace Slovenska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 59 s.

HOSPERS, G. J. (2003): Beyond the Blue Banana? Structural Changes in Europe's Economy. *Intereconomics*, p. 76 – 85.

CHROMÝ, P., JANČÁK, V., MARADA, M., HAVLÍČEK, T. (2011): Venkov – žitý prostor: Regionální diferenciace percepce venkova představiteli venkovských obcí v Česku. *Geografie*, 116, č. 1, s. 23–45.

KEBZA, M. (2015): Územní polarita socioekonomické diferenciace Maďarska, Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 79 s.

KLUFOVÁ, R. (2015): Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí. Wolters Kluwer, Praha, 276 s.

KREJCAROVÁ, E. (2016): Územní polarita socioekonomické diferenciace Chorvatska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 74 s.

KREJČÍ, O. (2016): Geopolitika středoevropského prostoru. Pohled z Prahy a Bratislavy. Professional Publishing, Praha, 424 s.

LEŽÁKOVÁ, L. (2014): Územní polarita socioekonomické diferenciace Rakouska, Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 69 s.

- MUSIL, J., MÜLLER, J. (2008): Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. Sociologický časopis, Sociologický ústav AV ČR, č. 2, Praha, s. 321 – 348.
- NOVÁČEK, A. (2012): Dualita Evropy: historickogeografická analýza. Nakladatelství ČGS – edice Geographica, Praha, 241 s.
- NOVÁČEK, A. (2014): Historical-geographical determinantsofthewest-eastterritorialdisparities in the Central European countries. Europa XXI, 26, pp. 5-23.
- PERLÍN, R. (2003): Venkov, typologie venkovského prostoru, <http://web.archive.org/web/20110928135236/http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/odbor/reforma/perlin.pdf> (2. 10. 2015)
- PESSR, F. (2015): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Slovinska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie. 71 s.
- RUPNIK, J. (1992): Jiná Evropa. Prostor, Praha, 352 s.
- SEBESTYEN, V. (2011): 1989, Pád východního bloku. Press, Brno, 431 s.
- SZÜCS, J. (2001): Tri historické regióny Európy. Kalligram, Bratislava, 131 s.
- TREPTOW, K. W. (2000): Dějiny Rumunska. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 543 s.
- TOUŠEK, V. a kol. (2008): Ekonomická a sociální geografie. 1. vydání. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s.
- WALLERSTEIN, I. (1979): The Capitalist World - Economy. Cambridge, MA, Cambridge University Press.
- WANDY CZ, P. S. (2004): Střední Evropa v dějinách od středověku do současnosti. Academia, Praha, 302 s

Internetové zdroje

AGENTIA NATIONALA PENTRU OCUPAREA FORTEI DE MUNC (2016): Raport statistic. <http://www.anofm.md/archive/all/2016/4> (15. 1. 2017)

BR (2016): Romania posts biggest economic growth in EU in 2016 Q2. <http://www.business-review.eu/news/eurostat-romania-posts-biggest-economic-growth-in-eu-in-2016-q2-115455> (12. 2. 2017)

Cambrtidge News (2017): EU's tiger economy is tapped. <http://www.cambridge-news.co.uk/Universities/EUs-tiger-economy-is-tapped-by-university.htm> (12. 3. 2017)

CEAUSESCU (2005): The Ceausescu Era. http://www.ceausescu.org/ceausescu_texts/theceausescuera_libcon.html (15. 11. 2016)

CIA (2017): WorldfactbookRomania. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ro.html> (8. 2. 2017)

COMISIA NATIONALA DE PRAGNOZA (2016): Analiza si pragnoza. <http://www.cnp.ro/en/studii> (15. 1. 2017)

ELECTION RESOURCES ON THE INTERNET (2016): Election in Romania. <http://www.electionresources.org/ro/chamber.php?election=2012&county=41> (15. 10. 2016)

EUROSTAT (2015): Statistics illustrated. <http://ec.europa.eu/eurostat/web/regions/statistics-illustrated> (10. 12. 2016)

EUROSTAT (2016): Statistics illustrated <http://ec.europa.eu/eurostat/web/regions/statistics-illustrated> (10.12.2016)

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ (2010): Produsul Intern Brut. <http://www.insse.ro/cms/ro/content/produsul-intern-brut> (10. 12. 2016)

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ (2013): Statistică teritorială. <http://www.insse.ro/cms/files/publicatii/Statistica%20teritoriala/Statistica%20teritoriala%202013.pdf> (12. 11. 2016)

INSTITUTUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ (2015): Lungimea căilor de transport. http://www.insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/lung_cailor_transp14r.pdf (15. 1. 2015)

REDDIT (2017): 2016 Human development index of european countries.

https://www.reddit.com/r/europe/comments/613v10/2016_human_development_index_of_european/ (15. 1. 2017)

WIKIPEDIA (2017): Economy of Romania.

https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Romania#cite_note-business-review.eu-29
(15. 3. 2017)

9. Seznam příloh

Seznam map

Mapa 1: Administrativní členění Rumunska.....	14
Mapa 2: HDP na 1 obyvatele v Rumunsku v roce 2010.....	30
Mapa 3: Míra nezaměstnanosti v Rumunsku v listopadu 2016	31
Mapa 4: Procentuální zastoupení EAO ve službách v Rumunsku v roce 2015	32
Mapa 5: Průměrná mzda v Rumunsku v září 2016	33
Mapa 6: Hustota národní silniční sítě v Rumunsku v roce 2015	34
Mapa 7: Míra urbanizace v Rumunsku v roce 2011.....	36
Mapa 8: Hrubá míra rozvodovosti v Rumunsku v roce 2011.....	37
Mapa 9: Celkový přírůstek obyvatelstva v Rumunsku v období 2000 – 2011.....	38
Mapa 10: Podíl vysokoškolsky vzdělaných obyvatel ve věku 25 – 64 let v roce 2011.....	39
Mapa 11: Míra religiozity v Rumunsku v roce 2011	42
Mapa 12: Výsledky Partidul Social Democrat v parlamentních volbách v Rumunsku v roce 2012	43
Mapa 13: Územní polarita socioekonomické diferenciacie Rumunska (NUTS 3) na základě metody pořadí	46
Mapa 14: Územní polarita socioekonomické diferenciacie Rumunska (NUTS 3) na základě odchylky od mediánu	50
Mapa 15: Územní polarita socioekonomické diferenciacie Rumunska (NUTS 3)	55
Mapa 16: Územní polarita socioekonomické diferenciacie Rumunska (NUTS2)	57

Seznam tabulek

Tabulka 1: Výběr sledovaných ukazatelů územní polarity	14
Tabulka 2: Řazení indikátorů dle jejich hodnot.....	18
Tabulka 3: Hodnoty ekonomických ukazatelů v župách	27
Tabulka 4: Hodnoty sociálních ukazatelů v župách v roce 2011.....	35
Tabulka 5: Hodnoty ostatních ukazatelů v župách.....	40
Tabulka 6: Pořadí žup podle hodnot studovaných ukazatelů.....	43

Tabulka 7: Indexy podle metody pořadí regionů Rumunska.....	47
Tabulka 8: Indexy získané na základě metody regionálních odchylek od mediánu.....	48
Tabulka 9: Indexy získané na základě metody odchylky od mediánu.....	50
Tabulka 10: Porovnání pořadí rumunských žup dle obou typů analýz.....	52
Tabulka 11: Souhrnné indexy dle metody odchylky od mediánu pro regiony NUTS 2.56	
Tabulka 12: Souhrnné indexy dle metody pořadí pro regiony NUTS 2.....	56
Tabulka 13: Kategorizace ukazatelů dle míry územní polaritý	59
Tabulka 14: Hodnoty ukazatelů v regionech NUTS 2	69

Seznam obrázků

Obrázek 1: Index HDI v Evropě v roce 2016	21
---	----

Seznam zkratk

HDP – Hrubý domácí produkt

NUTS - Nomenklatura územních statistických jednotek

EAO – ekonomicky aktivní obyvatelstvo

HDI - Human development index neboli index lidského rozvoje

EU – Evropská Unie

10. Přílohy

Tabulka 14: Hodnoty ukazatelů v regionech NUTS 2

	HDP/obyv.	Míra nezaměstnanosti	Podíl obyvatel zaměstnaných v terciéru	Průměrná hrubá měsíční mzda	Hustota národních silnic	Míra urbanizace	Míra rozvodovosti	Celkový přírůstek	Podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva (25-64 let)	Míra religiozity	Parlamentní volby PSD
Nord-Vest	10200	95,4	37,4	18,9	0,070	52,6	1,6	-4,91	18,9	6,1	51,7
Centru	10900	92,6	41	18,1	0,076	58	1,8	-4,83	18,1	5,7	45,6
Nord-Est	7000	96,4	29,1	14,3	0,072	41,6	1,7	-3,45	14,3	5,9	37,4
Sud-Est	9400	91	40,5	16	0,066	53,6	1,8	-5,01	16	6,7	37,2
Sud-Muntenia	9500	89,7	30,4	14,4	0,090	39,6	1,7	-6,85	14,4	5,2	35,6
Bucuresti - Ilfov	27100	94,7	66,2	37,3	0,229	90,2	1,9	-1,37	37,3	11,9	33,9
Sud-Vest Oltenia	8800	89,9	32,7	16,4	0,075	46,2	1,1	-7,85	16,4	5,2	36
Vest	12900	94,6	38,8	20,2	0,082	52,1	1,8	-6,84	20,2	7,4	44,5

Zdroje: Election Resources on the Internet (2016), Institutul National de Statistica (2013), Institutul National de Statistica (2013), Institutul National de Statistica (2015); Comisia Nationala de Pragnoza (2016), EUROSTAT (2015), EUROSTAT (2015), Agentia Nationala pentru Ocuparea fortei de Munc (2016)